

Suvestinė redakcija nuo 2016-04-13 iki 2016-05-03

Įsakymas paskelbtas: TAR 2015-01-15, i. k. 2015-00657



LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

**ĮSAKYMAS
DĖL KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO
2015–2020 METŲ VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO**

2015 m. sausio 9 d. Nr. D1-12
Vilnius

Vadovaudamasis Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, 22¹ punktu, įgyvendindamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“, 277 prioritetinę priemonę, taip pat atsižvelgdamas į Europos kraštovaizdžio konvencijos 5 straipsnio b ir d dalis, Biologinės įvairovės konvencijos 6 straipsnį, Europos Sąjungos biologinės įvairovės strategiją iki 2020 m.:

1. T v i r t i n u Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų planą (pridedama).

2. R e k o m e n d u o j u savivaldybėms pagal kompetenciją dalyvauti įgyvendinant Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų plano 2 priede nurodytas priemones ir numatyti lėšas jų įgyvendinimui.

Aplinkos ministras

Kęstutis Trečiokas

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
aplinkos ministro
2015 m. sausio 9 d. Nr. D1-12

KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO 2015–2020 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plano (toliau – Planas) paskirtis – sudaryti sąlygas ilgalaikės kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės politikos, kuri paremta šalies tradicijomis, Europos Sąjungos teisinių normų, tarptautinių konvencijų, rezoliucijų, susitarimų, programų reikalavimais, įgyvendinimui ir nustatyti kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, planavimo, naudojimo, tvarkymo tikslus, uždavinius ir priemones iki 2020 metų.

2. Plane vartojamos sąvokos:

2.1. **Žalioji infrastruktūra** – erdviųjų ir kokybinių priemonių, techninių sprendimų visuma, skirta vietovės ekologinei būklei gerinti.

2.2. *Neteko galios nuo 2016-03-17*

Punkto naikinimas:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

3. Kitos Plane vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme, kituose įstatymuose ir teisės aktuose.

4. Plane numatyti strateginiai ir kiti kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo tikslai ir uždaviniai, saugomų teritorijų tikslai ir uždaviniai. Tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijai ir jų siekiamos reikšmės pateiktos Plano 1 priede. Veiksmų plano tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemonės pateiktos Plano 2 priede. Reikalavimai kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose projektų ir etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose projektų rengimui ir kraštovaizdžio formavimui pateikiami Plano 3 priede. Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių nacionaliniai apsaugos tikslai pateikiami 4 priede.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

5. Plano priemonės prisidės prie 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“, Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ tikslų ir uždavinių įgyvendinimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 228 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių įgyvendinimo“, Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. balandžio 23 d. nutarimu Nr. 366 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ priemonių įgyvendinimo.

6. Planas parengtas įvertinus LR aplinkos apsaugos įstatymo, LR saugomų teritorijų įstatymo, LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų įstatymo, LR laukinės augalijos įstatymo, LR laukinės gyvūnijos įstatymo, LR augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo, LR genetiškai modifikuotų

organizmų įstatymo, Lietuvos Respublikos bendrojo plano, patvirtinto LR Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos bendrojo plano“ sprendinius, LR kraštovaizdžio politikos kryptių aprašo, patvirtinto LR Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašo patvirtinimo“, LR kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 909 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“, saugomų teritorijų planavimo dokumentų sprendinius ir kitų nacionalinių teisės aktų nuostatas. Atsižvelgta į Europos Sąjungos (toliau – ES) ir tarptautinius teisės aktus ir dokumentus. Taip pat vadovautasi Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija (2006 m.), nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano esamo būklės analize, Aplinkos apsaugos agentūros leidiniu „Lietuvos gamtinė aplinka, būklė, procesai ir raida“ (2013 m.), Aplinkos ministerijos specialistų atlikta Lietuvos kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės esamos būklės analize, kitų ataskaitų ir studijų duomenimis.

7. Prie Plano tikslų ir uždavinių įgyvendinimo (ypač „Natura 2000“ tinklo teritorijose) prisideda agrarinės aplinkosaugos programos, žuvininkystės sektoriaus programos, Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 m. programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 20012 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 569 „Dėl Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012–2020 metų programos patvirtinimo“.

II SKYRIUS

KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO TIKSLAI, UŽDAVINIAI

PIRMASIS SKIRSNIS

KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGA, PLANAVIMAS, TVARKYMAS IR NAUDOJIMAS

8. Kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo strateginis tikslas – išsaugoti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealus ir jų ekologinį potencialą, užtikrinant tinkamą jų planavimą, tvarkymą, naudojimą ir darnų vystymąsi.

9. Kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo strateginiam tikslui įgyvendinti nustatyti 2 kraštovaizdžio apsaugos tikslai, kurie išdėstyti Plano 9.1, 9.3 papunkčiuose.

9.1. Pirmasis kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo tikslas – užtikrinti kryptingą ir darnų kraštovaizdžio formavimą.

Vienas kertinių kraštovaizdžio srities teisės aktų yra Europos kraštovaizdžio konvencija, kurioje pabrėžiama, kad kraštovaizdžio įvairovės išsaugojimui didelę reikšmę turi kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo, tvarkymo, planavimo nuostatų integravimas į aplinkos apsaugos, teritorijų planavimo, žemės ūkio, socialinę ir kitas politikos sritis, galinčias daryti tiesioginį ar netiesioginį poveikį kraštovaizdžiui, nes tai leidžia užtikrinti, kad kraštovaizdžio klausimai nebūtų priskiriami siaurai viešojo administravimo sričiai, būtų labiau atsižvelgiama į kraštovaizdžio tikslus priimant įvairius sprendimus kituose sektoriuose. Lietuvos kraštovaizdžio politikoje pripažįstama, kad nacionalinės teisinės sistemos stiprinimas kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo, tvarkymo, planavimo srityje – neatsiejama nacionalinės kraštovaizdžio politikos ir Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo dalis. Tačiau šių dokumentų nuostatos neperkeltos į nacionalinius įstatymus, todėl sudėtinga užtikrinti kryptingą nacionalinės kraštovaizdžio politikos formavimą ir jos nuostatų integravimą į kitus sektorius.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas, skirtas nacionalinei kraštovaizdžio politikai formuoti. Jį įgyvendinant patvirtintos Kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonės, kurių įgyvendinimas iki 2014 m. davė reikšmingų rezultatų integruojant kraštovaizdžio tvarkymo, planavimo, naudojimo nuostatas į kitų sričių politiką. Šis priemonių planas galioja iki 2020 m.,

todėl 2014–2020 laikotarpiu svarbu numatyti veiksmus, kurie užtikrintų nuoseklų kraštovaizdžio politikos formavimą ir įgyvendinimą 2020–2035 m. laikotarpiu.

2012 m. įgyvendinant 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos prioritetus biologinės įvairovės išsaugojimo ir saugomų teritorijų planavimo ir tvarkymo srityje, pradėtas rengti Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio tvarkymo planas. Tai dokumentas, kuriame bus pateiktos Lietuvos Respublikos teritorijos kraštovaizdžio naudojimo ir apsaugos koncepcijos principinės nuostatos, nustatytos kraštovaizdžio tvarkymo zonos pagal svarbiausius teritorijos vystymo prioritetus, urbanistinio ir gamtinio karkaso plėtojimo interesus, nustatyti tiksliniai formuojamo kraštovaizdžio bendrosios teritorinės struktūros optimalumo (kokybės) rodikliai; numatytos priemonės ir apribojimai, užtikrinantys kraštovaizdžio bendrąją ekologinę pusiausvyrą, gamtinio karkaso formavimą, gamtos ir kultūros paveldo vertybių išsaugojimą. Šio plano sprendinių įgyvendinimas padės tobulinti, atkurti ir kurti kokybiškesnį kraštovaizdį, sudarys prielaidas integruoti Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos nuostatas į kitų ūkio šakų strategines programas ir planus, žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų sprendinius ir priimti ūkinės veiklos galimybių kraštovaizdžio požiūriu kompetentingus sprendimus.

Kraštovaizdžio politikos įgyvendinimui ir jos integracijai į kitas sritis didelę įtaką daro vietinio lygmens sprendimai. Įvertinus 2012, 2013 m. savivaldybių pateiktą informaciją apie kraštovaizdžio politikos priemonių įgyvendinimą, matyti, kad savivaldybės silpnai suvokia sisteminio požiūrio į kraštovaizdžio apsaugą ir tvarkymą naudą, vykdydamos veiksmus kraštovaizdžio srityje mažai vadovaujasi Europos kraštovaizdžio konvencijos ir Lietuvos kraštovaizdžio politikos nuostatomis. Savivaldybės lygmens bendrieji planai, strateginiai dokumentai dažnai nepateikia aiškios vizijos, kuria linkme vystyti kraštovaizdį, juose nenumatyta, kurioms kraštovaizdžio ypatybėms, charakteristikoms, elementams turėtų būti taikomos apsaugos, tvarkymo priemonės, kokie jų vystymo tikslai, metodai, nesuformuluotos visuomenės įtraukimo į kraštovaizdžio politikos formavimo procesą nuostatos. Geriau koordinuoti savivaldybių veiksmus kraštovaizdžio srityje padėtų vietinio lygmens kraštovaizdžio politikos įteisinimas. Tai sudarytų sąlygas išsaugoti vietinio lygmens kraštovaizdžio arealus, jų ekologines, estetiškes, kultūrines vertybes, funkcijas, charakterį, atkurti svarbias ekologiniu ar istoriniu požiūriu kraštovaizdžio vertes ir vertybes, sunaikintus kraštovaizdžius, užtikrinti racionalų teritorijų tvarkymą, nuoseklų planavimą, visuomenės ir specialistų švietimą, užtikrintų nacionalinės kraštovaizdžio politikos ir Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatų įgyvendinimą vietiniu lygmeniu.

Darnaus kraštovaizdžio formavimas neatsiejamas nuo kokybiško planavimo, kuriuo siekiama užtikrinti kraštovaizdžio ekologinio stabilumo palaikymą, urbanizacijos proceso vykdymą ribojant ekstensyvų jo pobūdį, kraštovaizdžio architektūrinės erdvinės kompozicijos darną, išsaugoti kraštovaizdžio gamtines ir kultūrines vertybes. Savivaldybių bendrųjų planų analizė parodė, kad jų sprendiniai dažnai nesudaro tinkamų prielaidų subalansuotam teritorijų vystymui, kraštovaizdžio kokybės gerinimui, kraštovaizdžio savitumo išsaugojimui – gamtinio karkaso teritorijos formuojamos be mokslinio pagrindimo, nenumatomi konkretūs sprendiniai kraštovaizdžio ekologinės būklės gerinimui, nėra kraštovaizdžio vizualinės apsaugos sprendinių. Peržiūrėjus ir pakoregavus savivaldybių bendrųjų planų sprendinius, susijusius su kraštovaizdžio apsauga, tvarkymu, gamtinio karkaso formavimu, būtų sudarytos geresnės galimybės kraštovaizdžio kokybės gerinimui, jo ekologinių, socialinių ir ekonominių funkcijų stiprinimui, darniai plėtrai.

Kitas svarbus aspektas – planavimo sprendinių įgyvendinimas ir konkrečių kraštovaizdžio tvarkymo projektų vystymas. Šioje srityje didelę įtaką turi finansinės valstybės ir savivaldybių galimybės. Dažnai dėl lėšų trūkumo su kraštovaizdžio išsaugojimu susiję rajono lygmens planavimo sprendiniai lieka neįgyvendinti ir vertingi kraštovaizdžio kompleksai lieka nesutvarkyti, prastėja kraštovaizdžio estetinė vertė. Ypač svarbu užtikrinti vertingo kultūrinio kraštovaizdžio apsaugą ir tinkamą jo tvarkymą. Siekiant išsaugoti valstybinėje žemėje esančius ypatingą istorinę, architektūrinę, kultūrinę, mokslinę, estetinę, ekologinę ir dendrologinę vertę turinčius parkus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 1239 „Dėl valstybinės reikšmės parkų nuostatų ir valstybinės reikšmės parkų sąrašo patvirtinimo“ patvirtino Valstybinės

reikšmės parkų nuostatus ir valstybinės reikšmės parkų sąrašą. Į šį sąrašą įtraukti 32 parkai 21 savivaldybėje. Beveik visi šie parkai paskelbti kultūros paveldo objektais. Valstybinės reikšmės parkai atspindi skirtingų Lietuvos istorinių laikotarpių dvasią, išsiskiria augalų rūšių įvairove (parkuose auga daugiau kaip 350 rūšių dekoratyvinių formų augalų). Dar 2010 m. Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos sprendime Nr. S9(163) konstatuota, kad nepatenkinamas istorinių želdynų apsaugos ir tvarkymo valdymas valstybiniu ir savivaldos lygmeniu. Dažnai kuriami nauji želdynai, o istoriniai neprižiūrimi, žalojami (pvz., skaidomi) ir net naikinami. Intensyvi ūkinė plėtra agresyviai skverbiasi į saugomas dvarų paveldo teritorijas bei jų apsaugos zonas, pažeidžiama vertinga bei autentiška parkų ir sodų erdvinė struktūra, uždamos vizualinės perspektyvų ašys. Taip kultūrinis kraštovaizdis praranda savitumą ir įvairovę, neužtikrinama jo paveldo apsauga bei kokybė. Nuolatinė želdynų apsauga, atgaivinimas, palaikomoji priežiūra padėtų išsaugoti Lietuvos kultūrinio kraštovaizdžio savitumą ir įvairovę, palaikyti ir gerinti jo kokybę. Valstybinės reikšmės parkų vertę lemia jų kompozicija, savitumas, dendrologinės vertybės ir vertė šalies istorijoje, taip pat ryškiai išreikštas reljefas, šalia esantys natūralūs vandens telkiniai (ežerai, upės, upeliai). Šie parkai yra vieninga architektūros ir želdinių kompozicija ir jų vertė geriausiai atskleidžiama taikant kompleksines tvarkymo priemones. Esant finansinėms galimybėms, pirmiausia turėtų būti tvarkomi ne to paties, o skirtingų stilių parkai, kad būtų išsaugota parko struktūros, stilių, juose esančių augalų rūšių įvairovė, visuomenei būtų sudarytos galimybės juos pažinti. Prioritetas teiktinas istoriniu ir kultūriniu paveldu išsiskiriantiems Raudonės pilies mišrios struktūros parkui (Jurbarko rajono savivaldybė) ir Panemunės pilies peizažiniam parkui (Jurbarko rajono savivaldybė), kuriuose restauruoti ir pritaikyti turizmui pilių pastatai, tačiau mažai dėmesio skirta želdinių būklės gerinimui ir gamtinių vertybių apsaugai; Astravo dvaro sodybos mišrios struktūros parkui (Biržų rajono savivaldybė), Gelgaudiškio dvaro sodybos griežtos geometrinės struktūros parkui (Šakių rajono savivaldybė), kuris pagal kompleksinę vertę yra vertingiausias Suvalkijos regione. Savivaldybės vykdo šių parkų einamąją priežiūrą, juose restauruoti dvaro pastatai, tačiau parkų struktūra neatitinka jų pirminių projektų, labai sumenkusi jų dendrologinė vertė. Paežerių dvaro sodybos parko (Šiaulių rajono savivaldybė) būklė yra viena prasčiausių, todėl šio parko tvarkymas laiku galėtų padėti išsaugoti pagrindines šio parko vertybes. Svarbiausias Trakų Vokės parko (Vilniaus miesto savivaldybė) aspektas – jis yra vienas iš keturių parkų, kuriuos devynioliktojo amžiaus pabaigoje sukūrė Eduardas Andrė. Dvaro rūmai restauruoti, tačiau parko struktūra labai pakitusi, transformuota, želdinių būklė prasta. Sapiegų rezidencijos, Trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso parke (Vilniaus miesto savivaldybė) restauruojami rūmų pastatai, tačiau parko būklės gerinimui dėmesys neskirtas. Sutvarkius parką, rūmų teritorija bus sutvarkyta kompleksiskai.

Estetinės kraštovaizdžio vertybės – psichologinio komforto, gyvenimo kokybės ir vietovių identiteto dalis. Pagal kraštovaizdžio vizualinės struktūros analizę, pateiktą Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano esamos būklės ataskaitoje, labai didelio ir didelio estetinio potencialo ypač raiškius daugiaplanius vaizdus formuojantys kraštovaizdžio kompleksai sudaro tik 14 % šalies teritorijos, mažo ir labai mažo potencialo lygumų plotai – net 42 %. Didžiausio estetinio potencialo teritorijos yra Baltijos ir Žemaičių ežeringuose kalvynuose, pajūryje ir giliuose didžiųjų upių slėniuose, mažiausiai vaizdingi yra žemumų ir plynaukščių kraštovaizdžio rajonai. Ryškiausiomis dominantėmis pasižymi nedideli urbanizuoti ar iš dalies urbanizuoti slėniai, paslėniai ar ežerų duburiai, Kuršių nerija ir slėniai su ryškiomis viršūnėmis ar piliakalniais. Tipiškų kraštovaizdžio etalonų apsaugą garantuoja saugomų teritorijų sistema. Tačiau Europos kraštovaizdžio konvencijoje pabrėžiama, kad kraštovaizdis yra svarbi gyvenimo kokybės dalis visur – pripažintose išskirtinio grožio vietovėse, gerai sutvarkytose teritorijose, sunykusiose ir įprastinėse vietovėse, todėl būtina atsižvelgti ne tik į išskirtinių, bet ir į visų teritorijų estetinį potencialą. Kraštovaizdžio estetiškos kokybės gerinimui skirtų projektų įgyvendinimas padėtų išryškinti Lietuvos kraštovaizdžio įvairovę, didinti kraštovaizdžio estetinį potencialą įprastose vietovėse. Didesnį dėmesį kraštovaizdžio vizualinei kokybei, kurią lemia kraštovaizdžio pobūdis, būklė, estetiškas patrauklumas, reikėtų skirti pasienio teritorijoms, kurios, pagal Lietuvos Respublikos

kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studiją, patenka į 12 skirtingų kraštovaizdžio kompleksų – urbanizuota agrarinė Nemuno deltos lyguma (Pagėgiai), Nemuno žemupio miškinga agrarinė lyguma (Kybartai, Kudirkos Naumiestis), Vakarų Sūduvių mažai miškingas agrarinis kalvynas (Kalvarija, Lazdijai), Nemuno vidurupio–Merkio žemupio miškingi paslėniai (Druskininkai), Eišiškių miškinga agrarinė plynaukštė (Eišiškės), Medininkų aukštumos miškingas agrarinis kalvynas (Medininkai, Lavoriškės), Švenčionių pietvakarinis agrarinis kalvynas (Švenčionys), šiaurės rytų Aukštaičių miškingas agrarinis ežeringas kalvynas (Zarasai), Lielupės agrarinė lyguma (Nemunėlio Radviliškis, Joniškis, Žagarė), Mūšos mažai miškinga agrarinė mažai urbanizuota lyguma (Mažeikiai), vakarų Žemaičių šiaurinė agrarinė lyguma (Skuodas), urbanizuota miškinga Baltijos pakrantės lyguma (Palangos savivaldybė). Šias teritorijas kerta reikšmingi tarptautiniai ir tranzitiniai keliai, tad šių teritorijų kraštovaizdžio kokybė prisideda prie Lietuvos įvaizdžio formavimo, supažindina visuomenę su šalies kraštovaizdžio įvairove. Tačiau šalies pasienio teritorijų prieigose nerengiami specialūs kraštovaizdžio tvarkymo projektai, neišnaudojamas šių teritorijų potencialas kraštovaizdžio pažinimo skatinimui išryškinant kraštovaizdžio įvairovę, stiprinant jo estetiškes, informacines funkcijas. Sutvarkius pasienio teritorijų prieigų kraštovaizdį, būtų sukurtos patrauklios turistinės ir tranzitinės trasos, išryškėtų šioms vietovėms būdingas vaizdingas kraštovaizdis, jo estetinės vertybės, apleisti pasienio kraštovaizdžiai atgautų funkcionalumą, didėtų kraštovaizdžio informatyvumas, regiono socialinis, ekonominis patrauklumas. Tokia veikla turėtų būti vykdoma ne tik ties pasienio punktų teritorijomis, bet ir kitose teritorijose, kurios aiškiai matomos judant tarptautiniais maršrutais ir kurių sutvarkymas pagerintų kraštovaizdžio estetiškes, ekologines, informacines funkcijas, išryškintų būdingus kraštovaizdžio elementus. Be to, pasienio teritorijų prieigų kraštovaizdžio tvarkymas paskatintų rengti tarpvalstybines kraštovaizdžio tvarkymo programas tas pačias charakteristikas atitinkančiam kraštovaizdžiui. Skatinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo srityje yra vienas iš pagrindinių Europos kraštovaizdžio konvencijos tikslų.

Kraštovaizdžio vizualinis raiškumas ir estetiškes potencialas mažėja dėl vizualinės taršos objektų išraiškinguose ir vizualinei taršai jautriuose kraštovaizdžio arealuose, neracionalios urbanizacijos procesų. Kaip vizualinės taršos objektai minėtini bešeimininkiai apleisti pastatai ir kasybos darbais pažeisti kraštovaizdžiai (pažeistos žemės). Per paskutinį dešimtmetį nenaudojamų, apleistų statinių daugėja, sparčiai blogėja jų fizinė ir vizualinė būklė. 2007–2013 m. didesnis dėmesys skirtas bešeimininkų pastatų likvidavimui saugomose teritorijose, tačiau ši problema aktuali ir už saugomų teritorijų ribų. Griūvantys pastatai kelia grėsmę žmonių gyvybei ir sveikatai, kasmet ardant ar lankantis statiniuose sužalojami arba žūsta žmonės, apleisti statiniai doko kraštovaizdį, blogina šalies įvaizdį, mažina investicinį patrauklumą. 2007–2008 m. vykdant apleistų statinių inventorizaciją, duomenų bazėje sukaupia informacija apie 9,3 tūkstančius tokių objektų, tačiau tikslus apleistų ir netinkamai prižiūrimų statinių skaičius neaiškus. Vadinamųjų bešeimininkų statinių yra apie 1,2 tūkst. Daugiausia apleistų statinių (daugiau kaip 200) yra Pasvalio, Molėtų, Anykščių, Radviliškio, Vilkaviškio, Šalčininkų, Pakruojo, Ignalinos, Biržų, Kelmės, Kupiškio, Raseinių, Šiaulių, Utenos, Varėnos, Zarasų savivaldybėse. Kraštovaizdžio būklę neigiamai veikia pažeistos, nereikšmingos teritorijos. Siekiant pagerinti ar visiškai atstatyti kraštovaizdžio būklę kasybos darbais pažeistose žemėse, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. D1-578 „Dėl Valstybinių pažeistų žemių 2014–2020 m. tvarkymo plano patvirtinimo“ patvirtintas Valstybinių pažeistų žemių 2014–2020 m. tvarkymo planas, kuriame numatyta, kad pirmiausia būtina sukaupiti ir susisteminti duomenis apie pažeistas žemes, nes šių žemių plotai ir išsidėstymas šalies teritorijoje nežinomas. Atlikus šių žemių plotų inventorizaciją, vadovaujantis minėtu planu, bus rengiami ir įgyvendinami Lietuvos geologijos tarnybos atrinktų pirmiausiai tvarkytinų pažeistų žemių tvarkymo projektai.

Visuomenės dalyvavimas yra vienas pagrindinių sėkmingą nacionalinės kraštovaizdžio politikos įgyvendinimą lemiančių veiksnių, todėl labai svarbu didinti visuomenės aplinkosauginį sąmoningumą ir aktyvumą, ugdyti kompetenciją kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo naudojimo srityse nuolat informuojant ir šviečiant gyventojus apie jų daromą poveikį aplinkai, galimybes

pasirinkti aplinkai palankesnius veiklos būdus ar sprendimus. Lietuvoje galiojantys teisės aktai užtikrina visuomenės informavimo ir įtraukimo procedūras, tačiau, įvertinant Europos kraštovaizdžio konvencijos nuostatas, Lietuvoje vis dar nepakanka priemonių ne tik visuomenės informavimui, bet ir ugdymui, dalyvavimo sprendimų priėmimo procese skatinimui. Didinant visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vaidmenį, svarbu visuomenę, privačias organizacijas, valdžios institucijas supažindinti su kraštovaizdžio verte, funkcijomis, vykstančiais pokyčiais, parodyti žmonių gyvenamosios aplinkos ir jų kasdienės veiklos sąsajas su gamtine aplinka, būstu ir infrastruktūra. 2009–2013 m. aktyviau skleidžiant informaciją apie kraštovaizdžio politikos priemonių įgyvendinimą, organizuojant savivaldybių ir kitų suinteresuotų institucijų atstovams renginius kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo tematika, stebimas vis didesnis specialistų ir suinteresuotos visuomenės aktyvumas, renginiuose registruojama daugiau dalyvių. Veikla, susijusi su visuomenės suvokimu apie kraštovaizdžio vertę didinimu, numatyta Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonėse 2005–2020 m. Būtina užtikrinti tolesnį šios veiklos vykdymą ir gilinti visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį, ugdyti specialistus kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo srityse. Ne mažiau svarbi sąmoningumą didinanti priemonė yra įvairių leidinių parengimas ir leidyba, – visuomenei sudaromos sąlygos susipažinti su įvairių kraštovaizdžio tipų formavimo metodais, geraisiais tvarkymo pavyzdžiais. Iliustruoti leidiniai yra gera pagalbinė priemonė specialistams, piliečiams, norintiems pažinti ir taikyti praktikoje geriausius kraštovaizdžio tvarkymo ar naudojimo sprendimus. Kraštovaizdžio vizualinis vertinimas, žaliosios infrastruktūros priemonių taikymas, pakrančių tvarkymas, sodų bendrijų problematika, Lietuvos kraštovaizdžio įvairovės pristatymas, supažindinimas su kitų valstybių kraštovaizdžio srities projektais – prioritetinės temos, kur trūksta metodinių ir šviečiamųjų leidinių. Būtina sudaryti galimybes visuomenei pažinti kraštovaizdžiui palankesnius veiklos būdus ar metodus.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

9.2. Plano 9.1 papunktyje nurodytam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos uždavinius:

9.2.1. integruoti kraštovaizdžio politikos nuostatas į kitas politikas, susijusias su kraštovaizdžio apsauga, tvarkymu, naudojimu ir planavimu;

9.2.2. gerinti kraštovaizdžio planavimo kokybę;

9.2.3. tvarkyti kultūrinio kraštovaizdžio paveldą ir didinti kraštovaizdžio estetinį potencialą;

9.2.4. ugdyti ekologinę savimonę plėtojant visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį, ugdant specialistų kompetencijas kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo srityse.

9.3. Antrasis kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo tikslas – palaikyti ir stiprinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą.

Šio tikslo siekiama, nes Lietuvoje kraštovaizdžio ekologinio stabilizavimo pagrindas yra gamtinis karkasas – vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, saugomų teritorijų gamtinius ryšius, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją. Šios struktūros palaikymas ir stiprinimas gyvybiškai svarbus rūšių įvairovės palaikymui, kraštovaizdžio gyvybingumo išsaugojimui.

Europos Komisijos 2013 m. priimtame Žaliosios infrastruktūros komunikate akcentuojame, kad natūralių gamtos procesų taikymas turi tapti įprasta teritorijų planavimo dalimi. Lietuvos teisinėje sistemoje ši nuostata įgyvendinama per gamtinio karkaso struktūros formavimą planavimo dokumentuose. Priėmus Žaliosios infrastruktūros komunikatą ir susijusius dokumentus, Europos Sąjungoje suintensyvėjo investicijų į žaliąją infrastruktūrą ir šios infrastruktūros plėtros skatinimas. Pagrindiniai Europos Komisijos tikslai žaliosios infrastruktūros srityje: skatinti žaliosios infrastruktūros integravimą į pagrindines politikos sritis, gerinti su žaliaja infrastruktūra susijusių mokslinių tyrimų ir duomenų kokybę, stiprinti šios srities žinių bazę ir skatinti susijusias novatoriškas

technologijas, didinti galimybes gauti finansavimą žaliosios infrastruktūros projektams, remti ES lygmens žaliosios infrastruktūros projektus.

Lietuvoje gamtinis karkasas įteisintas šalies bendrajame plane, detalizuotas rajono lygmens teritorijų planavimo dokumentuose. Tačiau neįteisinta vieninga metodika, kuria vadovaujantis būtų vykdomas moksliskai pagrįstas gamtinio karkaso, ekologinių tinklų formavimas rajono ir vietos lygmeniu. Nors gamtinis karkasas įteisintas savivaldybių bendruosiuose planuose, tačiau kraštovaizdžio ekologinio stabilumo palaikymą, gamtinio kraštovaizdžio, gamtinių rekreacinių išteklių apsaugą, kraštovaizdžio urbanizacijos, technogenizacijos ir žemės ūkio plėtros aplinkosauginį reguliavimą užtikrinantys sprendiniai neįgyvendinami praktiškai. Ekologinių funkcijų stiprinimui ir jų atstatymui daugiau dėmesio reiktų skirti probleminiuose geoekologinio pobūdžio arealuose ir vietovėse – nusausintoms žemėms, ištiesintoms upėms, ežerų pakrantėms, kur neracionaliai vystomas žemės ūkis, urbanizacija, kitoms ekologiškai nepilnavertėms agrarinėms teritorijoms. Žemių sausinimas, upių tiesinimas iš esmės pakeitė kraštovaizdžio struktūrą, susilpnino ekologinį teritorijų stabilumą, sunaikino didelę dalį čia buvusių natūralių buveinių, prisidėjo prie kraštovaizdžio identiteto nykimo. Iki šiol šios ekologiniu, estetiniu jautrumu pasižyminčios teritorijos tinkamai nesutvarkytos, neišnaudojamas šių teritorijų rekreacinis potencialas. Tokie probleminiai arealai ir vietovės, vadovaujantis Nacionaliniu kraštovaizdžio tvarkymo plano esamos būklės ataskaita, apima apie 17,4 procentus šalies teritorijos. Šių teritorijų naudojimą būtina kreipti tausojo linkme. Šios teritorijos turėtų sudaryti rezervą gamtinio karkaso formavimui ir kraštovaizdžio ekologinio stabilumo didinimui. Šių teritorijų sutvarkymas padėtų atkurti ekologinę degradavusių plotų vertę, palaikyti aplinkos sveikumą ir ekologinį stabilumą, skatinti gyventojus domėtis aplinka ir jos išsaugojimo problemomis. Natūroje įgyvendinti moksliskai pagrįsti, novatoriški žaliosios infrastruktūros kūrimo sprendimai stiprintų kraštovaizdžio ekologinio kompensavimo funkcijas, padėtų didinti ekologinį teritorijų stabilumą, kraštovaizdžio įvairovę, padėtų atsikurti natūralioms buveinėms, užtikrintų gamtinio karkaso vientisumą, mažintų kraštovaizdžio fragmentaciją, padėtų spręsti kitas problemas, susijusias su rizika, gresiančia aplinkai dėl klimato kaitos, intensyvios žemės ūkio veiklos, urbanizacijos.

Lietuvos pajūrio arealas pasižymi unikaliu ir pažeidžiamu kraštovaizdžiu, svarbiais gamtinio karkaso elementais – jį kerta tarptautinės ir nacionalinės svarbos takoskyros, migracijos koridoriai, turtingas gamtiniais ir kultūriniais ištekliais, yra vienas patraukliausių rekreacijai. Lietuvai priklauso trumpos (90,6 km ilgio) Baltijos jūros kranto ruožas. Jūros kranto būklė tiesiogiai priklauso nuo gamtinių ir antropogeninių faktorių sąveikos. Klimato pokyčiai labai veikia Baltijos jūros krantą. Baltijos jūros vandens lygis ties Lietuvos krantais pakyla apie 6,5 mm per metus. Jeigu jis ir toliau kils, XXI a. pabaigoje kranto linija ims grėsmingai keistis, bus užlieta ne tik jūros, bet ir Kuršių marių pakrantės dalis. Pastaruoju metu kranto būklės neigiamus pokyčius pavyksta suvaldyti – 2007–2012 m. stebimos kranto linijos trasgresijos ir sąnašų kaupimosi tendencijos vietoj buvusių regresijos ir sąnašų mažėjimo tendencijų. Šie teigiami pokyčiai pasiekti dėl sukurtos teisinės ir programinės pajūrio juostos valdymo bazės ir įgyvendintų kompleksinių kranto tvarkymo priemonių. Norint išvengti neigiamų tendencijų kranto zonoje, įvertinti klimato kaitos keliamą riziką, būtina nuolat įgyvendinti krašto tvarkymo priemonės ir gerinti Baltijos jūros kranto būklę.

Galiojanti teisinė sistema iš dalies užtikrina pajūrio juostos kraštovaizdžio, augalų ir rūšių buveinių, gamtos išteklių išsaugojimą, subalansuotą šios teritorijos naudojimą – 2002 m. priimtas Pajūrio juostos įstatymas, 2011 m. liepos 28 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-601 „Dėl Pajūrio juostos žemyninės dalies tvarkymo specialiojo plano patvirtinimo“ patvirtintas vieningas teritorijų planavimo dokumentas pajūrio juostos žemyninei daliai, 2013 m. rugsėjo 2 d. aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-643 „Dėl Pajūrio juostos žemyninės dalies tvarkymo specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programos patvirtinimo“ patvirtinta šio plano sprendinių įgyvendinimo programa, rengiamas paplūdimių rekreacijos planas. Šių dokumentų savalaikis ir nuoseklus įgyvendinimas turėtų sudaryti pagrindą pajūrio kraštovaizdžio ir jo išteklių apsaugai ir subalansuotai plėtrai. Kuršių marių krantas pasižymi vertingais kraštovaizdžio teritoriniais kompleksais, ekosistemomis, teritorija taip pat svarbi rekreaciniu, ūkiniu požiūriais. Tačiau Kuršių marių kraštovaizdžio apsauga

valstybiniu ir regioniniu lygiu reglamentuota nepakankamai, galiojančių teisės aktų nuostatos neužtikrinta Kuršių marių kraštovaizdžio apsaugos ir tausojančio šios teritorijos naudojimo. 2014 m. parengtoje Kuršių marių krantų apsaugos ir naudojimo studijoje konstatuota, kad dabartinis marių krantų naudojimas neatitinka aplinkosauginių ir rekreacinių poreikių, dėl žmogaus ūkinės veiklos vyksta negatyvūs gamtiniai procesai – kranto arda, užpelkėjimas, rekreacijai tinkamų teritorijų užžėlimas, plėtra vykdoma neįvertinant gretimų teritorijų poreikių ir interesų, prastėja vertingo kraštovaizdžio estetinė vertė ir kt. Šios srities teisė aktų atnaujinimas įvertinant naujas teritorijos panaudojimo galimybes, grėsmes dėl ūkinės veiklos poveikio ir klimato pokyčių, konfliktus dėl krantodaros procesų apsaugos ir kranto naudojimo poreikių padėtų išsaugoti vertingą Kuršių marių kraštovaizdį, jo estetinius, rekreacinius išteklius, natūralius krantodaros procesus, užtikrintų darnų šios teritorijos naudojimą ir tolesnį vystymą.

9.4. Plano 9.3 papunktyje nurodytam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos uždavinius:

9.4.1. sudaryti sąlygas gamtinio karkaso struktūros vientisumo palaikymui;

9.4.2. pagerinti Baltijos jūros (žemyninės dalies ir Kuršių nerijos kranto) ir Kuršių marių krantų būklę.

ANTRASIS SKIRSNIS BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMAS

10. Biologinės įvairovės išsaugojimo strateginis tikslas – sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma, jas atkurti.

11. Biologinės įvairovės išsaugojimo strateginiam tikslui pasiekti, įgyvendinant Planą iki 2020 metų, nustatyti biologinės įvairovės apsaugos tikslai, išdėstyti Programos 11.1, 11.3, 11.5, 11.7, 11.9 ir 11.11 papunkčiuose.

11.1. Pirmasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – siekti palankios saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir buveinių tipų apsaugos būklės.

Lietuvoje aptinkama apie 20,5 tūkst. gyvūnų, 1,8 tūkst. augalų ir 6,1 tūkst. grybų rūšių, iš kurių 767 rūšys įrašytos į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymu Nr. 504 „Dėl Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 53 augalų bendrijos įrašytos į Augalų bendrijų raudonosios knygos sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1998 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 237 „Dėl augalų bendrijų raudonosios knygos sąrašo patvirtinimo“. Lietuvoje ir jos teritorinėje jūroje aptinkami 54 Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai ir 101 Europos Bendrijos svarbos augalų ir gyvūnų rūšis.

Siekiant tinkamos biologinės įvairovės apsaugos, įskaitant saugomų rūšių apsaugą, svarbu tobulinti šios srities teisės aktus. Gyvosios gamtos (floros ir faunos) apsaugą reglamentuoja LR laukinės augalijos įstatymas, LR laukinės gyvūnijos įstatymas, LR saugomų teritorijų įstatymas, LR saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymas. Šių įstatymų nuostatas būtina peržiūrėti įvertinant naujus augalijos ir gyvūnijos apsaugos, atkūrimo, naudojimo poreikius, priisimtus ES ir kitus tarptautinius įsipareigojimus. Atsižvelgiant į tai, kad biologinės įvairovės apsaugos priemonės turi būti integruotos į kitus ūkio sektorius, ir į tai, kad šiais teisės aktais vadovaujasi ne tik gamtos apsaugos specialistai, siektina koncentruoti svarbiausius gyvosios gamtos klausimus viename įstatyme. Sujungus minėtus įstatymus, gyvosios gamtos apsaugos ir naudojimo klausimai būtų suprantamesni visuomenei.

Kitų nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių saugomų rūšių apsaugą, ir priemonių (veisimas, reintrodukcija, buveinių tvarkymas) nepakanka rūšių apsaugai. Lietuvoje yra apie 20 saugomų rūšių, kurių išsaugojimui būtina skubiai imtis specialiųjų priemonių. Trūksta saugomų rūšių apsaugos planų ir kitų dokumentų konkrečioms saugomų rūšių apsaugos priemonėms įgyvendinti. Be to, Lietuvoje priimant sprendimus dėl ūkinės veiklos nepakankamai naudojamos Saugomų rūšių informacinė sistema, nesudaryti griežtai saugomų rūšių radaviečių ir augaviečių

apsaugos reglamentai, neatliktas saugomų rūšių įvertinimas pagal Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos (IUCN) nustatytas kategorijas.

Išlieka didelė saugomų rūšių gyvenamosios aplinkos – buveinių – nykimo grėsmė, buveinėse prastėja palankūs šioms rūšims veiksniai. Buveinių nykimo procesas ypač suaktyvėjo dėl pasikeitusių miškų ūkio, žemės ūkio technologijų, tradicinės žemėnaudos formų žemės ūkyje nykimo ar jų kaitos, natūralaus hidrologinio režimo sutrikdymo, urbanistinės infrastruktūros plėtros ir vandens telkinių pakrančių urbanizacijos, turizmo infrastruktūros plėtros. Pasyvios rūšių buveinių apsaugos (kai rūšys saugomos nuo tiesioginio fizinio naikinimo medžioklės, žvejybos, skynimo, rinkimo ir kt. panašiais būdais) nepakanka, nes įvairios rūšys prarandamos ne tik jas sunaikinant fiziškai, bet jos pasitraukia ar eliminuojamos, nyksta vykstant natūraliai buveinių ir ekosistemų kaitai, kai susiklosčiusios sąlygos labiau atitinka kitų, o ne saugomų rūšių poreikius (pvz., kai dėl natūralaus hidrologinio režimo sutrikdymo atvirą pelkės buveinę pakeičia krūmynai, kurie netinka saugomoms rūšims veistis). Įgyvendinus projektą „EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimas, palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymas ir monitoringo sistemos sukūrimas“ (toliau – projektas) surinkti patikimi duomenys apie buveinių plotus mūsų šalyje ir jų paplitimą. Remiantis projekto duomenimis Plano 4 priede nustatomi Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių nacionaliniai apsaugos tikslai.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

11.2. Plano 11.1. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti šiuos uždavinius:

11.2.1. tobulinti teisinį reguliavimą saugomų rūšių apsaugos srityje;

11.2.2. pagerinti ir išlaikyti tinkamas gamtines sąlygas saugomų rūšių buveinėse.

11.3. Antrasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – plėtoti biologinės įvairovės, ekosistemų mokslinius tyrimus, šiais tyrimais gautus duomenis panaudojant ekosistemų ir biologinės įvairovės aspektų integravimui į viešosios politikos sektorius.

Formuojant biologinės įvairovės išsaugojimo politiką ir priimant nacionalinius teisės aktus trūksta susistemintų biologinės įvairovės ir ekosistemų mokslinių tyrimų (ypač ilgalaikių) ir duomenų. Dažnai praktikoje taikomas nepakankamai veiksmingas tradicinis biologinės įvairovės apsaugos būdas – saugoti pavienes rūšis arba individualias vertingas biologine įvairove teritorijas. Europoje ir pasaulyje siekiama saugoti šalies mastu vertingus kraštovaizdžius, buveines ir svarbius kitus biologinės įvairovės elementus, apsaugoti, atkurti sunaikintas ar susilpnintas ekosistemų funkcijas. Lietuvoje teisiškai ir erdviškai įteisinta gamtinio karkaso sistema, tačiau jo vystymas ir ekologinių jo funkcijų stiprinimas ir atstatymas gali būti ribotas dėl nepakankamų mokslinių žinių apie biologinę įvairovę, nykimo priežastis, apsaugos būdus, jų efektyvumą, ekosistemų teikiamas paslaugas. Šiuo požiūriu svarbu įvertinti ekosistemų būklę, jų gebėjimą teikti paslaugas ir teikiamų ekosistemų paslaugų kokybę, sukurti ir palaikyti mokslinės informacijos apie svarbius biologinės įvairovės objektus ir ekosistemų būklę kaupimo ir atnaujinimo sistemą.

Dėl klimato kaitos kyla grėsmė ekosistemų teikiamoms paslaugoms ir biologinei įvairovei. Klimato kaitos poveikio nustatymą apsunkina tai, kad poveikio kraštovaizdžiui, ekosistemoms ir biologinei įvairovei tyrimų Lietuvoje atliekama nepakankamai. Viena iš priežasčių – tyrimai turi būti ilgalaikiai, trunkantys ne kelerius metus, bet ilgiau, kad, remiantis daugiamečiais duomenimis ir stebėjimais būtų galima nustatyti klimato kaitos poveikį biologinei įvairovei ir ekosistemoms. Per pastaruosius kelis dešimtmečius stebimi sezoniniai atskirų gyvūnų rūšių populiacijų gausos ir migracijos laiko, krypčių pokyčiai gali būti siejami su klimato kaita. Dėl šios priežasties biologinės įvairovės, augalijos ir gyvūnijos tyrimai ir apsauga, saugomų teritorijų išskyrimas ir ypač jų tvarkymas Lietuvoje atliekamas iš dalies įvertinant gamtinius procesus ir klimato kaitos sąsajas.

Esama gyvosios gamtos monitoringo sistema veikia pagal patvirtintas programas ir metodikas, tačiau nestabili ilgalaikiu požiūriu ir labai priklauso nuo finansavimo. Didžiąją Valstybinės aplinkos monitoringo 2011–2017 m. programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 2 d. nutarimu Nr. 315, priemonių, skirtų gyvosios gamtos būklės

vertinimui, dalį sudaro stebėjimai, skirti tik Europos Bendrijai svarbių rūšių, buveinių ir paukščių migracijos susitelkimo vietų būklei vertinti. Siekiant įgyvendinti ES reikalavimus, tarptautinius įsipareigojimus ir patenkinti visuomenės poreikius ir lūkesčius, ypatingas dėmesys turi būti skiriamas saugomų rūšių, įskaitant saugomas nacionaliniu lygiu, ir jų buveinių, natūralių buveinių, invazinių rūšių tyrimams, taip pat tyrimams, susijusiems su rūšių, buveinių ir ekosistemų prisitaikymu prie klimato kaitos.

Sukurta saugomų rūšių informacinė sistema turėtų būti patobulinta naujomis technologinėmis funkcijomis. Valstybinio aplinkos monitoringo duomenų surinkimo įrankiu BIOMON surinkti duomenys apie saugomų rūšių radavietes ir augavietes taip pat turėtų būti automatizuotu būdu pateikiami, saugomi ir viešinami saugomų rūšių informacinėje sistemoje.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

11.4. Plano 11.3. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti šiuos uždavinius:

11.4.1. plėtoti žinių bazę apie ekosistemų būklę, jų teikiamas paslaugas suformuojant duomenų informacines prielaidas ekosistemų ir jų paslaugų kokybės išlaikymui, atkūrimui ir gerinimui;

11.4.2. efektyvinti gyvosios gamtos monitoringą, duomenų surinkimą.

11.5. Trečiasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – sulėtinti ir (ar) sustabdyti invazinių rūšių plitimą.

Šio tikslo siekiama, nes invazinės rūšys sukelia ekologinių problemų, kurios yra vienos iš grėsmingiausių visai biologinei įvairovei. Naujai patekusios, sąmoningai ar nesąmoningai žmogaus atkeltos rūšys dažniausiai gali greitai daugintis, prisitaikyti prie vietinių gamtinių sąlygų ir taip keisti nusistovėjusius ekologinius ryšius ekosistemose. Jos neišrankios buveinėms, atsparios aplinkos taršai ir pesticidams, dažnai plinta dėl žmogaus veiklos. Ypač pavojingos mažoms, biologine įvairove nepasižyminčioms ekosistemoms, nes gali sunaikinti ar išstumti iš įprastų buveinių vietines rūšis, daryti žalą žemės, miškų, žuvininkystės ūkiui, kenkti vandens telkiniams, keisti kraštovaizdį ar kelti pavojų žmonių sveikatai.

Šiuo metu Lietuvoje nėra tikslų duomenų apie invazinių rūšių skaičių, išplitimą, gausumą, plitimo greitį ir kelius, jų patekimo į Lietuvos Respublikos teritoriją būdus. Moksliniai tyrimai Lietuvoje invazinių rūšių klausimais labai išsklaidyti, tik fundamentalūs ir retai pritaikomi praktikoje. Trūksta mokslininkų ir mokslinių žinių vertinant invazinių rūšių poveikį biologinei įvairovei, ekosistemoms, ekonomikai, žmonių sveikatai. Yra mažiausiai 8 invazinės rūšys, kurių gausai reguliuoti reikia imtis specialiųjų priemonių. Norint imtis tokių veiksmų, pirmiausia reikia parengti reikiamą dokumentaciją, t. y. invazinių rūšių reguliavimo (patekimo, plitimo, patekimo prevencijos, gausos reguliavimo ir naikinimo) veiksmų planus.

Lietuvoje galioja teisės aktai, reglamentuojantys invazinių rūšių prevenciją ir valdymą, yra labiau rekomendacinio pobūdžio, bet nėra pareigos žemės savininkams naikinti invazines rūšis. Nėra kriterijų sistemos svetimžemių rūšių priskyrimui invazinėms rūšims, metodikų invazinių rūšių daromai žalai biologinei įvairovei, ekonomikai, žmonių sveikatai vertinti. Nesukurta informacinė sistema, kurioje vyktų keitimasis duomenimis tarp mokslo, sprendimus priimančių, kontrolę vykdančių institucijų. Nepakankamai kontroliuojami invazinių rūšių patekimo keliai. Silpnai kontroliuojama prekyba invazinėmis rūšimis (internetinė prekyba, dekoratyvinių augalų prekyba ir kt.), atsitiktinis įvežimas (invazinių rūšių patekimas vandens keliais (balastiniai vandenys), atvežami su krovniais (keliais, geležinkeliais, oro keliais), planinė introdukcija (miškų ūkis, žemės ūkis, bioenergetika), turizmas.

2014 m. spalio 22 d. priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimžemių rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL 2014 L 317 p. 35), kuris numato už reglamento įgyvendinimą atsakingų institucijų paskyrimą, pasienio kontrolės dėl invazinių svetimžemių rūšių įdiegimą, veiklos plano dėl invazinių svetimžemių rūšių patekimo būdų kontrolės parengimą, sankcijų už reglamento nuostatų pažeidimus nustatymą, ataskaitos už

reglamento įgyvendinimą parengimą ir teikimą Europos Komisijai ir kitus įpareigojimus. Siekiant tinkamai įgyvendinti šį reglamentą būtina peržiūrėti galiojančius nacionalinius teisės aktus ir, esant poreikiui, juos pakeisti ir priimti naujus nacionalinius teisės aktus.

11.6. Plano 11.5. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti vieną uždavinį: efektyviau reguliuoti invazinių rūšių gausą.

11.7. Ketvirtasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – užtikrinti laukinės augalijos ir gyvūnijos tinkamą apsaugą, atkūrimą ir naudojimą.

Tebegalioja 1999 m. priimtas LR laukinės augalijos įstatymas ir jo įgyvendinamieji teisės aktai, kurie yra pasenę ir netinkamai reglamentuoja laukinės augalijos apsaugą, atkūrimą, naudojimą ir augalų invazinių rūšių gausos reguliavimą.

Žuvų bendrųjų būklė palaipsniui gerėja, tačiau dar nepatenkinama. Pastaraisiais metais lašišų ištekliai padidėjo 10 kartų, tačiau kaip ir šlakų ištekliai dar nesiekia 50 proc. potencialaus upių produktyvumo. Neatkurti XX a. pradžioje išnykusių aštriaišnių eršketų ištekliai, sparčiai nyksta unguriai, skersnukiai. Ežeruose mažėja plėšriųjų žuvų, daugėja karpinių ir menkaverčių. Siekiant pagerinti esamą situaciją, kasmet sudaromi žuvų įveisimo neišnuomotuose valstybiniuose vandens telkiniuose planai (programos), į vidaus vandens telkinius išleidžiama 50–200 mln. įvairių vertingų ir nykstančių rūšių žuvų lervučių bei jauniklių, žuvis taip pat veisia žvejybos plotų naudotojai, nuolat vykdomi žuvų migracijos sąlygų gerinimo darbai. 2015–2020 m. laikotarpiu šie darbai turi būti tęsiami papildomai stiprinant gyvūnijos naudojimo kontrolę, tobulinant žvejybos būdus ir įrankius, atsisakant žalingų žvejybos būdų, užtikrinant racionalų žuvų išteklių įveisimą vidaus vandens telkiniuose, veiksmingai reguliuojant didžiųjų kormoranų populiacijos gausą ir jų gyvenamąsias vietas. Šių uždavinių įgyvendinimas laiku būtinas siekiant užtikrinti darnų vidaus vandens telkinių ekosistemų funkcionavimą.

Aplinkos apsaugos institucijos nuolat sulaukia daug pranešimų apie sužeistus, nelaimėn patekusius, esančius netinkamoje jiems aplinkoje laukinius gyvūnus, tarp jų ir saugomas rūšis. Be to, pasitaiko atvejų, kai laukiniai gyvūnai konfiskuojami, kai būna pažeistos laukinių gyvūnų įsigijimo, laikymo ar prekybos jais taisyklės. Lietuvoje yra tik kelios organizacijos, globojančios laukinius gyvūnus, tačiau neturinčios pakankamai lėšų ir sąlygos netinkamos laikyti laukinius gyvūnus. Svarbu siekti, kad Lietuvoje būtų sudaromos tinkamos sąlygos laukiniams gyvūnams, kuriems reikia pagalbos ir (ar) globos, gydymo.

11.8. Plano 11.7. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti šiuos uždavinius:

11.8.1. sudaryti teisinės prielaidas tinkamai laukinės augalijos apsaugai, atkūrimui ir naudojimui;

11.8.2 gausinti šalies vidaus vandens telkinių žuvų išteklius, sudarant palankias sąlygas natūraliai jų reprodukcijai, migracijai ir nerštui, dirbtinai įveisti kai kurių rūšių žuvų;

11.8.3. suteikti tinkamą pagalbą ir globą sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje ar konfiskuotiems laukiniams gyvūnams.

11.9. Penktasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – išsaugoti genetinius išteklius ir jų įvairovę sudarant sąlygas panaudoti sukaupą genofondą bei jo tyrimų rezultatus selekcijoje, mokslo tikslams, gamyboje.

Genetiniai ištekliai yra svarbi biologinės įvairovės dalis ir didžiulis nacionalinis turtas, kurį svarbu išsaugoti būsimoms kartoms. Turima įranga ir priemonės augalų genetiniams ištekliams atkurti, išsaugoti yra nusidėvėjusios ir ateityje gali kilti problemų dėl įrangos funkcionalumo ir efektyvaus veikimo, tinkamų augalų genetinių išteklių saugojimo sąlygų užtikrinimo. Lietuvoje nevykdomi augalų genetinių išteklių genetinio tapatumo nustatymo tyrimai, šiam tikslui pasiekti reikalinga įsigyti technines priemones. Turi būti sudarytas kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimo *in situ* prioritetinis sąrašas, identifikuotos teritorijos, išsiskiriančios kultūrinių augalų laukinių gentainių įvairove ir gausa; numatytos priemonės *in situ* išsaugojimo efektyvumui didinti. Remiantis Europos šalių praktika reikalinga parengti mokslinę nacionalinės kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimo programą ir veiksmų planą.

2010 m. priimtas JT Biologinės įvairovės konvencijos Nagojos protokolas dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningo bei teisingo naudos, gaunamos juos naudojant, pasidalijimo, kurį Lietuva 2011 m. pasirašė taip išreikšdama ketinimą ateityje jį ratifikuoti. Siekiant tinkamai pasirengti Protokolo ratifikavimui ir įgyvendinimui, ES lygiu 2014 m. balandžio 16 d. priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 511/2014 dėl Nagojos protokolo dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningo bei teisingo naudos, gaunamos juos naudojant, pasidalijimo naudotojams skirtų atitikties priemonių Sąjungoje (OL 2014 L 150 p. 59). Šis Reglamentas apima už Reglamento įgyvendinimą atsakingų institucijų paskyrimą, genetinių išteklių naudotojų pareigų vykdymo priežiūrą, patikimų genetinių išteklių kolekcijų įvertinimą, sankcijų už Reglamento nuostatų pažeidimus nustatymą, valstybių narių bendradarbiavimą su Europos Komisija, kitomis valstybėmis narėmis, suinteresuotais subjektais, papildomų priemonių (suinteresuotųjų šalių informavimo, mokymo ir kt.) taikymą, ataskaitos už Reglamento įgyvendinimą parengimą ir teikimą Europos Komisijai ir kitus įpareigojimus. Nagojos protokolas išsamiai reglamentuoja genetinių išteklių išsaugojimą ir naudojimą. Siekiant tinkamai įgyvendinti Reglamentą, pasirengti Nagojos protokolo ratifikavimui ir įgyvendinimui, būtina peržiūrėti galiojančius nacionalinius teisės aktus, prireikus, juos pakeisti ir priimti naujus.

11.10. Plano 11.9. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti šiuos uždavinius:

11.10.1. sudaryti teisinės ir techninės sąlygas genetinių išteklių, nacionalinių kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimui;

11.10.2. užtikrinti sąžiningą ir teisingą genetinių išteklių naudojimą.

11.11. Šeštasis biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – užtikrinti, kad veikla, kurioje naudojami gyvieji modifikuoti organizmai, kurie yra ir genetiškai modifikuoti organizmai (toliau – GMO), būtų vykdoma saugiai, GMO neišplistų į aplinką ir nepažeistų ekosistemų.

GMO, neatsižvelgiant į tai, ar jie į aplinką išleidžiami dideliais, ar mažais kiekiais eksperimento tikslais ar kaip komerciniai produktai, gali daugintis aplinkoje ir kirsti nacionalines sienas, taip darydami poveikį ir kitoms valstybėms. Tokio išleidimo poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai gali būti negrįžtamas. Dėl mokslinių tyrimų trūkumo Lietuvoje GMO pavojaus vertinimai nėra išsamūs, neįvertintas GMO ekonominis ir socialinis poveikis.

Lietuvoje genetiškai modifikuoti augalai neauginami, tačiau įmanoma spontaniška GMO plitimo rizika. Vykdytos kontrolės duomenimis, iki 2014 metų Lietuvoje neaptikta GMO ar nustatyta jų išplitimo aplinkoje atvejų, tačiau gali pasitaikyti nenumatytas ar neteisėtas tarpvalstybinis judėjimas, galintis daryti neigiamą poveikį biologinės įvairovės išsaugojimui. Todėl būtina numatyti atitinkamus teisinius veiksmus, įskaitant avarines priemones, žalos atlyginimo procedūras. Lietuvoje vykdoma GMO rizikos stebėseną ir kontrolę užtikrinama nepakankamai.

Pasaulyje atsiranda vis naujų GMO kūrimo metodų, naujos technologijos padedančios tiksliau ir greičiau atlikti genetinės modifikacijos tyrimus. Atsižvelgiant į tai būtina peržiūrėti GMO teisinę bazę ir tikslinti GMO metodus pagal Europos Sąjungos reikalavimus ir kuo efektyviau kontroliuoti GMO bei vykdyti nepertraukiamą jų stebėseną. Valstybinės aplinkos monitoringo 2011–2017 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. kovo 2 d. nutarimu Nr. 315 „Dėl Valstybinės aplinkos monitoringo 2011–2017 metų programos patvirtinimo“, Gyvosios gamtos būklės stebėjimo skiltyje nurodyta, kad biologinę įvairovę reikia apsaugoti nuo galimo GMO plitimo aplinkoje, tačiau šiuo metu nepakanka duomenų apie GMO poveikį Lietuvos biologinei įvairovei, kurie leistų sukurti tam skirtą monitoringo sistemą.

Šiuo metu ne visai tiksliai žinoma GMO naudojimo rizikos prigimtis ir mastai. Atitinkamai turi būti peržiūrėti ir atnaujinti rizikos vertinimo kriterijai ir atliekamas 2014–2020 m. galimo GMO poveikio aplinkai vertinimas, parengti GMO stebėsenos planai bei metodikos, kurios būtų tvirtinamos teisės aktu.

ES institucijose svarstomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamento projektas, kuriuo siekiama Europos Sąjungos teisinėje sistemoje įtvirtinti teisinį pagrindą, valstybėms narėms leidžiantį riboti ar uždrausti ES lygmeniu autorizuotų genetiškai modifikuotų organizmų (toliau –

GMO) auginimą visoje arba dalyje savo teritorijos. ES institucijoms patvirtinus šį reglamentą ir siekiant jį tinkamai įgyvendinti Lietuvoje, reikės peržiūrėti galiojančius nacionalinius teisės aktus, esant reikalui, juos pakeisti ir priimti naujus nacionalinius teisės aktus, reglamentuojančius genetiškai modifikuotus organizmus.

Politikos formavimui ir veiksmingam įgyvendinimui įtakos turi ne tik valstybės institucijų suderinta veikla, bet ir visuomenės dalyvavimas svarstant ir įgyvendinant sprendimus dėl GMO. Visuomenės aktyvumą lemia biosaugos svarbos suvokimas, objektyvios žinios ir išsami, suprantama informacija apie GMO kūrimą ir naudojimą. Remiantis Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos vykdytų apklausų dėl GMO duomenimis, Lietuvos visuomenei stinga informacijos apie GMO, būtina stiprinti visuomenės švietimą, informavimą apie GMO: 2007 m. 44 proc. apklaustųjų nurodė, kad nepakankamai informuoti apie genetiškai modifikuotus organizmus, 2009 m. – 43 proc., 2010 m. – 50 proc., 2012 metais – 56,3 proc.

11.12. Plano 11.11. papunktyje nurodytam tikslui pasiekti numatyta įgyvendinti šiuos uždavinius:

11.12.1. stiprinti GMO rizikos aplinkai vertinimą ir valdymą, rizikos stebėseną ir kontrolę;

11.12.2. didinti visuomenės informuotumą apie GMO saugų naudojimą, skatinant visuomenę dalyvauti priimant sprendimus dėl GMO naudojimo ir išleidimo į aplinką;

11.12.3. integruoti biosaugos nuostatas į kitų sektorių politikas.

TREČIASIS SKIRSNIS SAUGOMOS TERITORIJOS

12. Plane nustatytas papildomas tikslas, kuris padės įgyvendinti strateginius tikslus kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo srityse. Šis tikslas išdėstytas Plano 12.1 papunktyje.

12.1. Tikslas – saugomose teritorijose užtikrinti gerą kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, gamtos ir kultūros vertybių būklę, tinkamą naudojimą, tvarkymą, pritaikyti jas lankymui (ypač valstybiniuose parkuose).

Atgavus nepriklausomybę, Lietuvoje prasidėjo santykių visose srityse kaita. Vis dar nebaigta žemės reforma, atsiranda naujų visuomenės ir privačių interesų, apsaugos ir naudojimo prioritetų, keičiasi žemės naudojimo, statybų, rekreaciniai poreikiai, didėja lankytojų srautai, vyksta gamtinės ir antropogeninės aplinkos pokyčiai, tobulinama teisinė sistema. Keičiantis ekonominiams, socialiniams poreikiams, būtina sparčiau keisti, atnaujinti saugomų teritorijų planavimo dokumentus. Jie turi būti iš esmės peržiūrėti kas 10 metų. Laiku nepakeitus saugomų teritorijų planavimo dokumentų, kyla grėsmė gamtos ir kultūros vertybėms, negalima užtikrinti tinkamos jų apsaugos ir naudojimo. Iki šiol valstybiniais rezervatais nesuformuoti konservacinės paskirties žemės sklypai, jie neturi teisinės registracijos Nekilnojamojo turto registre.

Tik pagal gamtotvarkos planus ar kitus planavimo dokumentus galima tvarkyti „Natura 2000“ teritorijas. Vadovaujantis ES direktyvomis, kitais teisės aktais, „Natura 2000“ teritorijoms reikia parengti gamtotvarkos planus. Be to, juos reikia atnaujinti kas 10 metų, kad laiku būtų reaguojama į kintančią saugomų buveinių ir rūšių būklę, užtikrinta apsauga ateityje. Šalyje yra apie 15 proc. „Natura 2000“ teritorijų, kurių apsaugai prielaidas sudaro tik gamtotvarkos planai.

Atsiradus privačiai nuosavybei, sumažėjo poreikis ūkininkauti, ypač mažuose plotuose. Didelė grėsmė iškilo atvirų buveinių (pievų, pelkių, smėlynų) išlikimui, nes Lietuva yra miškų zonoje. Nutraukus žemės ūkio veiklą, atviros erdvės greitai užauga mišku. Norint išsaugoti atviras pievas ir pelkes, būtina skubiai įgyvendinti konkrečias tvarkymo priemones.

Saugomose teritorijose yra plotų, kurių būklė prastėja dėl netinkamo naudojimo, nevykdomo ekstensyvaus ūkininkavimo (ganymo, šienavimo), dėl natūralių sukcesinių procesų gamtoje, invazinių rūšių plitimo, nereguliuojamo lankymo ir lauko informacinės sistemos trūkumo (žmonės lankosi, kur tai draudžiama ar ribojama), nevykdomų gamtotvarkos darbų ir kitų priežasčių.

Ilgą laiką nebuvo galimybių tvarkyti net ir intensyviai lankomų gamtos ir kultūros vertybių, kraštovaizdžio kompleksų, todėl dalies jų būklė prasta. Be to, atsižvelgiant į visuomenės poreikius, saugomų teritorijų steigimo tikslus, jas reikia pritaikyti lankymui.

Ne visuose nacionaliniuose, regioniniuose parkuose ir valstybiniuose gamtiniuose rezervatuose, draustiniuose galima rasti reikalingą ir patrauklią informaciją lankytojams apie saugomas vertybes ir lankymosi galimybes, įrengti ne visi lankytojų centrai su vidaus / lauko ekspozicijomis. Nesudarytos tinkamos sąlygos vykdyti edukacinę, švietėjišką veiklą moksleiviams, jaunimui, ilgiau apsistoti saugomoje teritorijoje. Būtina sudaryti galimybes lankytojams, gyventojams persikelti per upes, ilgas ežerus, įrengti pažintinius, mokomuosius takus. To reikėtų ir saugomų teritorijų lankytojams, ir gyventojams, ypač vykdantiems tvarkymo darbus, prižiūrintiems pievas, ganyklas ir kitus atvirus plotus.

Trūksta informacijos visuomenei apie saugomų teritorijų kraštovaizdį ir biologinę įvairovę, gamtos ir kultūros vertybes, apie išskirtinę saugomų teritorijų vertę, apie lankymo ir veiklos galimybes, pasigendama aktyvaus bendruomenių, vietos gyventojų dalyvavimo saugomose teritorijose. Neefektyviai panaudojamos informacinės technologijos, per kurias būtų užtikrinta nuolatinė ir kokybiška informacijos sklaida apie saugomas teritorijas lankytojams iš Lietuvos ir užsienio.

Daugelis valstybinių draustinių įsteigti daugiau kaip prieš dešimtmetį. Per šį laikotarpį saugomų vertybių būklės pokyčiai detalai neįvertinti, be to, valstybė prisiėmė naujų tarptautinių įsipareigojimų, pasikeitė nuosavybės formos, gamtinė ir ūkinė aplinka. Todėl būtina atnaujinti informaciją apie draustiniuose saugomas vertybes, įvertinti jų būklę ir esant poreikiui koreguoti draustinių ribas ir (ar) nuostatus.

Nepakanka metodikų, priemonių, įrangos efektyviam saugomų teritorijų būklės, vertybių svarbos vertinimui, monitoringui vykdyti.

Valstybiniuose parkuose saugomi vertingiausi šalies kraštovaizdžio kompleksai, tačiau trūksta sisteminio kraštovaizdžio būklės vertinimo, kuris sudarytų pagrindą naujiems kokybiškesniems valstybinių parkų planavimo dokumentams rengti ir kraštovaizdžio tvarkymo darbams numatyti. Ši problema iškyla norint įsteigti naujas saugomas teritorijas, paskelbti gamtos paveldo objektus.

Trūksta priemonių ir įrangos efektyviam bei kokybiškam kraštovaizdžio, biologinės įvairovės, lankytojų srautų monitoringui, tvarkymo ir gamtotvarkos planų įgyvendinimo stebėsenai vykdyti, todėl sudėtinga pagrįsti, analizuoti, sisteminti duomenis, supažindinti visuomenę su rezultatais.

Informacija apie saugomas teritorijas, jų ribas, duomenys apie jose saugomas vertybes nuo 2005 m. registruojami Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastru (toliau – kadastras). Tai gana naujas valstybės kadastras, todėl jo palaikymui, duomenų atnaujinimui reikalinga nuolatinė priežiūra ir investicijos, kurios leistų didinti teikiamų viešųjų elektroninių paslaugų prieinamumą ir kokybę.

Saugomų teritorijų direkcijos vykdo Europos Bendrijos svarbos rūšių monitoringą pagal Valstybinę aplinkos monitoringo programą. Sukurta Saugomų rūšių informacinė sistema, kurioje kaupiami, sisteminami duomenys apie saugomų rūšių radavietes ir augavietes, taip pat biologinės įvairovės monitoringo posistemė, tačiau tarpusavyje jos nesusietos. Dėl to negalima įtraukti gyvosios gamtos monitoringo duomenų į bendrą sistemą, kuria naudojantis būtų galima analizuoti monitoringo duomenis, informuoti apie saugomų vertybių, kraštovaizdžio būklę įvairias institucijas, visuomenę.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

12.2. Plano 12.1 papunktyje nurodytam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti šiuos uždavinius:

12.2.1. sudaryti prielaidas saugomų teritorijų, pirmiausia valstybinių parkų, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, gamtos ir kultūros vertybėms išsaugoti;

12.2.2. sutvarkyti vertingiausias saugomų teritorijų dalis, objektus, pritaikyti saugomas teritorijas lankymui, gamtosauginiam švietimui ir mokymui, informacijos apie saugomas teritorijas sklaidai;

12.2.3. padidinti monitoringo, vertybių svarbos ir jų būklės vertinimo efektyvumą saugomose teritorijose ir užtikrinti kokybišką duomenų surinkimą.

12.3. Saugomose teritorijose saugomos vertybės tvarkomos ir įvairūs infrastruktūros objektai, skirti vertybių apsaugai (pvz., lankytojų srautus nukreipiantys informaciniai ženklai), jų eksponavimui (pvz., pažintiniai takai, regyklos, apžvalgos bokštai) ir gamtosauginiam švietimui (pvz., lankytojų centrai, gamtos mokyklos) įrengiami atsižvelgiant į saugomų teritorijų planavimo dokumentus. Įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą, saugomose teritorijose pirmiausia numatomos tvarkyti vertybės ir infrastruktūros objektai nurodyti Plano 2 priedo 112, 113, 114 ir 115 punktuose. Minėtuose punktuose nurodytų vertybių ir infrastruktūros objektų sąrašai bus papildomi ir atnaujinami pagal poreikį. Planuojant įgyvendinti saugomose teritorijose esančių vertybių tvarkymą ir infrastruktūros objektų kūrimą (atnaujinimą), taikomos šios nuostatos:

12.3.1. priimant sprendimus dėl vertybių tvarkymo ir pritaikymo lankymui, taikomas kompleksinis požiūris, t. y. tvarkomus kompleksus, objektus siekiama sujungti į vientisą sistemą tiek apsaugos, tiek lankymo požiūriu (pvz., tvarkomas objektas, esantis greta tako, trasos, maršruto arba įrengiamas takas sutvarkytus objektus pasiekti). Siekiama maksimaliai suderinti vertybinį, estetinį, ekonomiško principus. Pasirenkami techniniai sprendimai, sudarantys galimybes tinkamai prižiūrėti sutvarkytus objektus, sukurtą infrastruktūrą kuo mažesnėmis sąnaudomis. Pasirenkami paprasti, bet originalūs sprendimai, sukurti ilgą laiką infrastruktūrą;

12.3.2. priimant sprendimus dėl draustinių, kraštovaizdžio kompleksų tvarkymo:

12.3.2.1. vertinama būtinybė įgyvendinti apsaugos priemonės kompleksams, vertybėms išsaugoti, jas eksponuoti ir pritaikyti lankymui; prioritetą teikiamas vertybėms, kurioms kyla išlikimo grėsmė, kurių būklė prasta;

12.3.2.2. vertinama būtinybė reguliuoti lankytojų srautus, atsižvelgiama į vertybes, kurioms gali pakenkti nekontroliuojamas lankymasis, todėl būtina nukreipti lankytojų srautus tam tikrais maršrutais ir (ar) laikotarpiais, kad nebūtų pakenkta vertybėms;

12.3.2.3. apie tvarkymo darbus sprendžiama įvertinus poreikį gerinti vertybių būklę, potencialų lankytojų srautą, pasiekiamumą ir įtraukimą į esamus turizmo maršrutus;

12.3.2.4. įrengiama tik minimali lauko informacinė sistema ir infrastruktūra lankytojams: takai, trasos, atokvėpio vietos, laiptai, stendai, atitvarai, dviračių stovai, regyklos, automobilių stovėjimo aikštelės ir panašūs infrastruktūros objektai;

12.3.2.5. ieškoma techninių sprendimų, kurie užtikrintų mažesnes sąnaudas sutvarkytiems objektams, sukurtai infrastruktūrai tinkamai prižiūrėti;

12.3.2.6. pasirenkant tvarkyti draustiniuose esančias nekilnojamąsias kultūros vertybes, kurių aplinką numatoma tvarkyti, prioritetą teikiamas vertybėms, kurias savivaldybės sutiks prižiūrėti;

12.3.3. priimant sprendimus dėl gamtos paveldo objektų tvarkymo ir paženklinimo:

12.3.3.1. prioritetą teikiamas gamtos paminklams tvarkyti, taip pat gamtos paveldo objektams, kurių būklę reikia gerinti, kuriuos numatoma pritaikyti lankymui arba kurie yra greta pažintinio turizmo takų, trasų, maršrutų;

12.3.3.2. tvarkant gamtos paveldo objektus, įvertinamos galimybės juos vėliau prižiūrėti (išlaikyti pasiektus rezultatus);

12.3.3.3. planuojama paženklinėti visus gamtos paveldo objektus;

12.3.4. priimant sprendimus dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių tvarkymo:

12.3.4.1. pirmiausia atsižvelgiama į kompleksinę nekilnojamosios kultūros vertybės reikšmę, t. y. prioritetą teikiamas objektams, kurie yra vertingi gamtiniu požiūriu: sukurti išskirtiniame gamtiniame komplekse, išskirtinės vertės geologinėse, geomorfologinėse struktūrose, kuriose kartu saugomos arba atkuriamos atvirų erdvių buveinės arba yra saugomų rūšių gyvūnų buveinės;

12.3.4.2. nekilnojamosios kultūros vertybės, kurios ne tiek vertingos gamtiniu požiūriu, tvarkomos, kai priimamas tinkamas sprendimas jų paskesnei priežiūrai (pvz., kai galima perduoti jas prižiūrėti savivaldybėms ar kitoms regione esančioms įstaigoms ar organizacijoms);

12.3.4.3. pasirenkant tvarkyti nekilnojamąją kultūros vertybę, siekiama kompleksinio objekto sutvarkymo, kooperuoti pastangas ir lėšas su Kultūros paveldo departamentu ir (arba) kitomis finansinę paramą teikiančiomis institucijomis;

12.3.5. priimant sprendimus dėl gamtos mokyklų įrengimo:

12.3.5.1. gamtos mokyklų veikla organizuojama regioniniu principu, siekiant geografinio tolygumo (Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos pasiūlytuose regionuose gali būti įrengiama po vieną mokyklą, išskirtiniu atveju, kai yra pateiktas pagrindimas įvertinant lankytojų srautus ir finansines gamtos mokyklų išlaikymo perspektyvas – iki dviejų), į gamtos mokyklų veiklą stengiamasi įtraukti kelias saugomų teritorijų direkcijas;

12.3.5.2. pirmiausia įvertinama galimybė gamtos mokyklai pritaikyti saugomos teritorijos direkcijos valdomus pastatus ir patalpas, pirmenybė teikiama nekilnojamosioms kultūros vertybėms;

12.3.5.3. gamtos mokyklų veikla organizuojama pagal individualias mokymo (ugdymo) programas;

12.3.5.4. vertinamos galimybės surinkti pakankamai lėšų gamtos mokyklų veiklai finansuoti, todėl nustatant įrengiamos gamtos mokyklos plotą, atsižvelgiama į gyventojų, lankytojų ir turistų skaičių regione, įvertinamas vietovės pasiekiamumas iš Lietuvos didžiųjų miestų, kitos užimtumo užtikrinimo sąlygos ir išlaikymo sąnaudos;

12.3.5.5. siekiama gamtos mokyklų tematinės specializacijos ir aprūpinti jas šiuolaikine mokymosi ir tyrimų įranga;

12.3.6. užbaigiant lankytojų centrų tinklo kūrimą:

12.3.6.1. valstybiniuose parkuose, kuriuose būtina turėti daugiau kaip vieną lankytojų centrą arba išplėsti jau esamą lankytojų centrą, tokia būtinybė pagrindžiama išanalizuojant lankytojų srautus, galimą lankytojų centrų užimtumą, išlaikymui reikalingų lėšų kiekį ir įvertinant išlaikymo sąnaudas;

12.3.6.2. planuojant įrengti lankytojų centrą valstybiniame parke, pirmiausia įvertinama galimybė jam pritaikyti saugomos teritorijos direkcijos valdomus pastatus ir patalpas, pirmenybė teikiama nekilnojamosioms kultūros vertybėms;

12.3.6.3. Verkių ir Pavilnių regioniniams parkams pristatyti visuomenei įrengiamas vienas lankytojų centras, užtikrinamas bendradarbiavimas su Vilniaus miesto savivaldybe;

12.3.6.4. naujos vidaus ekspozicijos įrengiamos lankytojų centruose, kuriuose ekspozicijos neįrengtos arba nusidėvėjusios;

12.3.6.5. atliekama analizė, kuriuose iš lankytojų centrų reikėtų įvesti sezoninį lankytojų priėmimą;

12.3.7. priimant sprendimus dėl lauko ekspozicijų saugomose teritorijose įrengimo:

12.3.7.1. vertinama, kaip lauko ekspozicijos tema, idėja siejasi su saugoma teritorija, jos išskirtine verte;

12.3.7.2. vertinamas lauko ekspozicijos pasiekiamumas, galimi lankytojų srautai ir galimybė įtraukti į turizmo maršrutus;

12.3.7.3. vertinamos įrengimo sąnaudos vengiant nebūtinių sąnaudų ir labai brangių techninių sprendimų;

12.3.8. priimant sprendimus dėl lauko informacinių sistemų saugomose teritorijose įrengimo ar plėtojimo:

12.3.8.1. vertinama, ar pakanka informacinių ženklų sistemos konkrečioje saugomoje teritorijoje, t. y. ar ji sudaro galimybes pažinti visas svarbiausias saugomas vertybes, ar reikia įrengti lauko informacinės sistemos elementus už saugomos teritorijos ribų;

12.3.8.2. vertinama, kiek informacinė sistema susidėvėjusi (atnaujintini daugiau kaip 50 proc. nusidėvėję objektai), ar nepaseno informacija;

12.3.8.3. atsižvelgiama, ar saugomoje teritorijoje yra naujai sutvarkytų objektų, į kuriuos turi būti nuorodos ir informaciniai stendai (nauji informacinės sistemos elementai įrengiami prie naujų pažintinių takų, apžvalgos aikštelių ar bokštų, kitų lankymo infrastruktūros objektų);

12.3.8.4. vertinama būtinybė reguliuoti lankytojų srautus probleminėse vietose, nukreipti lankytojų srautus tam tikrais maršrutais, kad nekontroliuojamas lankymasis nepakenktų saugomų teritorijų vertybėms;

12.3.9. priimant sprendimus dėl valstybiniuose parkuose, biosferos ir valstybiniuose rezervatuose įrengiamų pažintinių / mokomųjų takų:

12.3.9.1. vertinama, ar būtina reguliuoti lankytojų srautus, koks galimas lankytojų srautas;

12.3.9.2. atsižvelgiama į rekomendaciją valstybiniame parke įrengti iki penkių pažintinių / mokomųjų takų, biosferos rezervate – iki dviejų pažintinių / mokomųjų takų, valstybiniame rezervate – po vieną mokomąjį taką. Daugiau takų įrengiama esant išskirtinėms sąlygoms: labai didelis plotas, didelė vertybių įvairovė arba valstybinis parkas yra mieste ar prie didžiųjų Lietuvos miestų, arba dėl kitų objektyvių priežasčių jame daug lankytojų;

12.3.9.3. atrenkant pasiūlymus dėl pažintinių/mokomųjų takų įrengimo, siekiama didesnės tematinės įvairovės ne tik vienos saugomos teritorijos, bet ir šalies, regiono mastu, vertinama, ar įrengus pažintinį taką lankytojams bus pristatyta kuo daugiau vertybių;

12.3.9.4. vertinama, ar užtenka išteklių įrengtiems takams prižiūrėti;

12.3.9.5. parenkamas techninis sprendimas, kuris užtikrins objekto ilgaamžiškumą ir kuo mažesnes objekto priežiūros sąnaudas;

12.3.10. priimant sprendimus dėl apžvalgos bokštų (nuo 15 m aukščio) įrengimo:

12.3.10.1. valstybiniame parke, biosferos ar valstybiniame rezervate įrengiamas ne daugiau kaip vienas apžvalgos bokštas;

12.3.10.2. vertinamas potencialus lankytojų srautas;

12.3.10.3. vertinamas apžvalgos bokšto pasiekiamumas ir galimybė įtraukti jį į turizmo maršrutus, taip pat alternatyvios kraštovaizdžio apžvalgos galimybės nuo egzistuojančių statinių ar kitų objektų, pvz., regyklų, kalvų, kitos paskirties bokštų ar kitų statinių;

12.3.10.4. apžvalgos bokštų aukštis nustatomas atsižvelgiant į eksponuojamo kraštovaizdžio struktūrų apžvelgimo galimybes; techniniai sprendimai parenkami įvertinus visas galimas alternatyvas pagal konkrečios vietovės specifiką ieškant originalių sprendimų, tačiau vengiant nebūtinų sąnaudų ir labai brangių techninių sprendimų;

12.3.10.5. vertinama, ar pasirinktas geriausias techninis sprendimas iš kelių alternatyvių, ar jis yra ilgaamžis ir tai užtikrins kuo mažesnes objekto priežiūros sąnaudas;

12.3.10.6. apžvalgos bokšto įrengimas numatomas tik, kai parenkamas ir patvirtinamas tinkamas būsimo sukurto turto priežiūros sprendimas, pvz., jo valdymo perdavimas savivaldybėms ar kitoms regione esančioms įstaigoms ar organizacijoms;

12.3.11. kuriant specifines jungtis (pvz., tiltus, lyninius keltuvus) pažintiniuose maršrutuose, trasose:

12.3.11.1. vertinamos maršrutų, trasų sujungimo alternatyvos ir tikėtinas siūlomos alternatyvos užimtumas, t. y. galimas lankytojų, kurie naudosis sukurta infrastruktūra, srautas ir užimtumo sezoniškumas;

12.3.11.2. vertinamos įrengimo sąnaudos; techniniai sprendimai parenkami iš kelių alternatyvių, vengiant nebūtinų sąnaudų ir labai brangių techninių sprendimų;

12.3.11.3. vertinamos išlaikymo sąnaudos ir šaltiniai;

12.3.11.4. specifinės jungtys numatomos įrengti tik, kai parenkamas ir patvirtinamas tinkamas būsimo sukurto turto priežiūros sprendimas, pvz., jo valdymo perdavimas savivaldybėms ar kitoms regione esančioms įstaigoms ar organizacijoms;

12.3.12. priimant sprendimus dėl dviračių takų, trasų įrengimo:

12.3.12.1. vertinamas galimas lankytojų srautas,

12.3.12.2. vertinama būtinybė reguliuoti lankytojų srautus, nukreipti juos tam tikrais maršrutais, kad nebūtų pakenkta vertybėms;

12.3.12.3. vertinamos įrengimo sąnaudos vengiant nebūtinų sąnaudų ir labai brangių techninių sprendimų;

12.3.12.4. vertinamos išlaikymo sąnaudos ir sukurto turto perdavimo savivaldybėms ar kitoms regione esančioms įstaigoms ar organizacijoms galimybės;

12.3.13. priimant sprendimus dėl ekologinių kempingų įrengimo:

12.3.13.1. vertinamas ir pagrindžiamas tokių objektų poreikis teritorijoje;

12.3.13.2. vertinamas tikėtinas užimtumas, t. y. skaičius lankytojų, kurie naudosis sukurta infrastruktūra;

12.3.13.3. vertinamas objekto pasiekiamumas;

12.3.13.4. vertinamos įrengimo ir išlaikymo sąnaudos, lėšų šaltiniai ir jų pakankamumas.

Papildyta punktu:

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

III SKYRIUS PLANO ĮGYVENDINIMAS

13. Planas įgyvendinamas pagal septyneriems metams sudaromą priemonių planą, apimantį visų Plano tikslų ir uždavinių įgyvendinimo priemones. Kiekvienai priemonei skiriamas atsakingas vykdytojas, nurodomas įgyvendinimo laikotarpis.

14. Planas įgyvendinamas iš valstybės biudžeto asignavimų, Europos Sąjungos finansinės paramos fondų ir kitų lėšų.

15. Plano įgyvendinimą koordinuoja Aplinkos ministerija.

16. Įgyvendinant Planą dalyvauja Aplinkos ministerija, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, valstybinių miškų urėdijos, Aplinkos apsaugos agentūra, Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba, saugomų teritorijų direkcijos, viešosios įstaigos, Lietuvos zoologijos sodas.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

17. Plane numatytos priemonės įtraukiamos į metinius išvardytų institucijų veiklos planus.

18. Įgyvendinant Planą partnerystės ir kitais pagrindais gali dalyvauti savivaldybės, valstybinių miškų urėdijos ir kitos kraštovaizdžio bei biologinės įvairovės išsaugojimu suinteresuotos valstybinės institucijos, nevyriausybines organizacijos, mokslo ir švietimo įstaigos, jeigu jos prisideda prie Plane numatytų priemonių įgyvendinimo materialiais, žmogiškaisiais ir intelektualiais ištekliais, perima priemonių įgyvendinimo metu sukurtą turtą, jį prižiūri, užtikrina Plane numatytų veiklų tęstinumą arba kitokiu būdu prisideda prie Plane nurodytų priemonių įgyvendinimo.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

19. Visuomenė apie Plano įgyvendinimą informuojama 2017 ir 2020 metais viešai paskelbiant tarpines ataskaitas ir galutinę ataskaitą 2023 metais (baigus įgyvendinti ES lėšomis finansuojamas priemones, kurių įvykdymo terminas numatytas iki 2023 m.). Tarpinių ataskaitų pagrindu peržiūrimi neįgyvendinti tikslai ir uždaviniai, jų vertinimo kriterijai ir, prireikus, rengiamos Plano pataisos.

20. Plano prieduose nurodytos atsakingos institucijos per 1 mėnesį nuo kiekvienų metų pabaigos raštu pateikia Aplinkos ministerijai plano priemonių ir kriterijų pasiekimo ataskaitą.

Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės
išsaugojimo veiksmų 2015–2020 metų
planas
1 priedas

**KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO 2015–2020 METŲ VEIKSMŲ PLANO
ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ SIEKIAMOS REIKŠMĖS**

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
1.	KRAŠTOVAIZDŽIO APSAUGA, PLANAVIMAS, TVARKYMAS, NAUDOJIMAS				
2.	Strateginis tikslas – išsaugoti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealus ir jų ekologinį potencialą, užtikrinant tinkamą jų planavimą, tvarkymą, naudojimą ir darnų vystymąsi				
3.		Natūralių ir pusiau natūralių teritorijų (miškai, kiti želdiniai, pelkės, vandenys, natūralios pievos ir ganyklos, nenaudojama žemė) ir urbanizuotų teritorijų (užstatytos teritorijos, keliai), sodų, ariamos žemės, pažeistų teritorijų santykis	49,2:50,8 (2014 m. duomenys)	60:40	Aplinkos ministerija
4.		Kraštovaizdžio arealų, kurių būklė pagerėjo, skaičius, vnt.	0	43*	Aplinkos ministerija
5.	Pirmas kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo tikslas – užtikrinti kryptingą ir darnų kraštovaizdžio formavimą				
6.		Įgyvendinta Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių, vnt.	8	18	Aplinkos ministerija
7.	Integruoti kraštovaizdžio politikos nuostatas į kitas politikas, susijusias su kraštovaizdžio apsauga, tvarkymu, naudojimu ir planavimu	Pateiktų siūlymų dėl kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo ir planavimo nuostatų įtraukimo į nacionalinius teisės aktus (įstatymus, nutarimus) skaičius, vnt.	0	4	Aplinkos ministerija
8.	Gerinti kraštovaizdžio planavimo kokybę	Pakoreguotų savivaldybių lygmens planavimo dokumentų, papildant juos kraštovaizdžio dalimi, skaičius, vnt.	0	30*	Aplinkos ministerija
9.	Tvarkyti kultūrinio kraštovaizdžio paveldą ir didinti kraštovaizdžio estetinį potencialą	Parengtų ir įgyvendintų projektų, skirtų valstybinės reikšmės parkų tvarkymui ir kraštovaizdžio estetiškos kokybės gerinimui,	0	18*	Aplinkos ministerija

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
		skaičius, vnt.			
10.	Ugdyti ekologinę savimoneę plėtojant visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį, ugdant specialistų kompetencijas kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo srityse	Suorganizuotų renginių kraštovaizdžio tematika 2014–2020 m. skaičius, vnt.; išleistų leidinių iki 2020 m. skaičius, vnt.	0	8, 6	Aplinkos ministerija
11.	Antras kraštovaizdžio apsaugos, planavimo, tvarkymo, naudojimo tikslas – palaikyti ir stiprinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą				
12.		Parengta metodinių dokumentų, rekomendacijų susijusių su gamtinio karkaso formavimu ir veiklos jame vykdymu, vnt.	0	3	Aplinkos ministerija
13.	Sudaryti sąlygas gamtinio karkaso struktūros vientisumo palaikymui	Įgyvendinta projektų skirtų gamtinio karkaso struktūrai stiprinti ir teritorijoms tvarkyti skaičius, vnt.	0	15*	Aplinkos ministerija, savivaldybės
14.	Pagerinti Baltijos jūros (žemyninės dalies ir Kuršių nerijos kranto) ir Kuršių marių krantų būklę	Baltijos jūros kranto paplūdimio plotis, metrais	50–70	50–80	Aplinkos ministerija
15.	BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMAS				
16.	Strateginis tikslas – sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma, jas atkurti				
17.		Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos rūšių dalis, kurių apsaugos būklė palanki, proc.	54	68	Aplinkos ministerija
18.		Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų dalis, kurių apsaugos būklė palanki, proc.	24	48	Aplinkos ministerija
19.	Pirmas biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – siekti palankios saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių ir buveinių tipų apsaugos būklės				
20.		Saugomų rūšių buveinių, kurių palankiai apsaugos būklei palaikyti ir atkurti buvo skirtos investicijos, plotas, ha	0	1150	Aplinkos ministerija
21.	Tobulinti teisinį reguliavimą saugomų rūšių apsaugos srityje	Parengtų teisinių priemonių, užtikrinančių saugomų rūšių apsaugą, skaičius, vnt.	25	40	Aplinkos ministerija

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
22.		Duomenų apie saugomų rūšių radavietes ir augavietes, suvestų į Saugomų rūšių informacinę bazę, skaičius, vnt.	1500	100 000	Aplinkos ministerija
23.	Pagerinti ir išlaikyti tinkamas gamtines sąlygas saugomų rūšių buveinėse	Saugomų augalų ir gyvūnų rūšių, kurių buveinių apsaugai taikytos priemonės, skaičius, vnt.	23	37	Aplinkos ministerija
24.	Antras biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – plėtoti biologinės įvairovės, ekosistemų mokslinius tyrimus, šiais tyrimais gautus duomenis panaudojant ekosistemų ir biologinės įvairovės aspektų integravimui į viešosios politikos sektorius				
25.		Parengtų studijų, įvertinimų, metodikų, skirtų biologinės įvairovės ir ekosistemų būklės vertinimui, skaičius, vnt.	17	25	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
26.		Pateiktų siūlymų dėl biologinės įvairovės išsaugojimo nuostatų įtraukimo į kitų sektorių nacionalinius teisės aktus (įstatymus, nutarimus) skaičius, vnt.	1	4	Aplinkos ministerija
27.	Plėtoti žinių bazę apie ekosistemų būklę, jų teikiamas paslaugas suformuojant duomenų-informacines prielaidas ekosistemų ir jų paslaugų kokybės išlaikymui, atkūrimui ir gerinimui	Ekosistemų paslaugų, kurių būklė ir ekosistemų gebėjimas teikti paslaugas įvertinti nacionaliniu lygmeniu, skaičius (vnt.)	0	20	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
28.		Ekosistemų paslaugų, kurioms atliktas ekonominis vertinimas nacionaliniu lygmeniu, skaičius (vnt.)	0	20	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
29.	Efektyvinti gyvosios gamtos monitoringą, duomenų surinkimą	Augalų ir gyvūnų rūšių, kurioms atliekamas monitoringas, skaičius (vnt.)	120	130	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
30.	Trečias biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – sulėtinti ir (ar) sustabdyti invazinių rūšių plitimą				
31.		Teritorijų, kuriose įgyvendintos invazinių rūšių gausos reguliavimo priemonės, skaičius, vnt.	71	120	Aplinkos ministerija
32.	Efektyviau reguliuoti invazinių	Invazinių rūšių, kurių gausa reguliuojama,	6	12	Aplinkos ministerija

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
	rūšių gausą	skaičius, vnt.			
33.	Ketvirtas biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – užtikrinti laukinės augalijos ir gyvūnijos tinkamą apsaugą, atkūrimą ir naudojimą				
34.		Išduotų leidimų specialiajai žvejybai skaičius per metus, vnt.	100	100	Aplinkos apsaugos agentūra
35.		Išduotų leidimų naudoti saugomas rūšis skaičius per metus, vnt.	50	50	Aplinkos apsaugos agentūra
36.	Sudaryti teisinės prielaidas tinkamai laukinės augalijos apsaugai, atkūrimui ir naudojimui	Parengtų teisinių priemonių, kuriomis tobulinama laukinės augalijos apsauga, atkūrimas ir naudojimas, skaičius, vnt.	0	5	Aplinkos ministerija
37.	Gausinti šalies vidaus vandens telkinių žuvų išteklius, sudarant palankias sąlygas natūraliai jų reprodukcijai, migracijai ir nerštui, dirbtinai įveisti kai kurių rūšių žuvis	Vandens telkinių, į kuriuos įveistos žuvys, skaičius, vnt.; įveistų žuvų skaičius, mln. vnt.	150 0,5 tūkst.	800 3,5 mln.	Aplinkos ministerija
38.	Suteikti tinkamą pagalbą ir globą sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje ar konfiskuotiems laukiniams gyvūnams	Laukinių gyvūnų, kuriems suteikta pagalba ir globa, gydymas ar perlaikymo vieta, skaičius, vnt. per metus	600	800	Aplinkos ministerija
39.	Penktas biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – išsaugoti genetinius išteklius ir jų įvairovę sudarant sąlygas panaudoti sukauptą genofondą bei jo tyrimų rezultatus selekcijoje, mokslo tikslams, gamyboje				
40.		Objektų, priskirtų genetiniams ištekliams, skaičius, vnt.	3931	5000	Aplinkos ministerija
41.	Sudaryti teisinės ir techninės sąlygas genetinių išteklių, nacionalinių kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimui	Genetinių sklypų, įsteigtų kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimui, skaičius, vnt.	0	4	Aplinkos ministerija
42.	Užtikrinti sąžiningą ir teisingą genetinių išteklių naudojimą	Parengtų teisinių priemonių, kuriomis siekiama reglamentuoti genetinių išteklių naudojimą, skaičius, vnt.	0	3–5	Aplinkos ministerija

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
43.	Šeštas biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas – užtikrinti, kad veikla, kurioje naudojami GMO, būtų vykdoma saugiai, GMO neišplistų į aplinką ir nepažeistų ekosistemų				
44.		Ūkio subjektų, užsiimančių genetiškai modifikuotų mikroorganizmų ribotu naudojimu, patikrinimų skaičius, vnt.	3 per metus	5–10 per metus	Aplinkos ministerija
45.	Stiprinti GMO rizikos aplinkai vertinimą ir valdymą, rizikos stebėseną ir kontrolę	Parengtų teisinių priemonių, kuriomis stiprinamas GMO rizikos aplinkai ir žmonių sveikatai vertinimas ir valdymas, skaičius, vnt.	3	6	Aplinkos ministerija
46.		Vykdytų mokslinių tyrimų skaičius, vnt.	0	3	Aplinkos ministerija
47.	Didinti visuomenės informuotumą apie GMO saugų naudojimą, skatinant visuomenės dalyvavimą priimančiam sprendimui dėl GMO naudojimo ir išleidimo į aplinką	Visuomenės dalis, mananti, kad yra informuota apie genetiškai modifikuotus organizmus, proc.	52 (2012 m. duomenys)	95	Aplinkos ministerija
48.		Įgyvendintų visuomenės informavimo apie genetiškai modifikuotus organizmus priemonių skaičius, vnt.	4	Iki 30	Aplinkos ministerija
49.	Integruoti biosaugos nuostatas į kitų sektorių politikas	Parengtų teisės aktų ir pateiktų siūlymų dėl biosaugos nuostatų integravimo į kitų sektorių programas skaičius, vnt.	4	12	Aplinkos ministerija
50.	SAUGOMOS TERITORIJOS				
51.	Tikslas – saugomose teritorijose užtikrinti gerą kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, gamtos ir kultūros vertybių būklę, tinkamą naudojimą, tvarkymą, pritaikyti jas lankymui (ypač valstybiniuose parkuose)				
52.		Parengtų dokumentų, įgyvendintų apsaugos ir tvarkymo priemonių, metodikų, informacijos sklaidos ir mokymo projektų skaičius.	214	387	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
53.	Sudaryti prielaidas saugomų teritorijų, pirmiausia valstybinių parkų, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, gamtos ir kultūros vertybėms išsaugoti	Parengtų dokumentų skaičius, vnt.	0 (2014 m. duomenys)	67*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba

Eil. Nr.	Uždavinys	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijų reikšmės		Už kriterijaus įgyvendinimą atsakinga institucija
			2013 m.	2020 m.	
54.	Sutvarkyti vertingiausias saugomų teritorijų dalis, objektus, pritaikyti saugomas teritorijas lankymui, gamtosauginiam švietimui ir mokymui, informacijos apie saugomas teritorijas sklaidai	Sutvarkytų kraštovaizdžio kompleksų, gamtos ir kultūros vertybių, „Natura 2000“ teritorijų, įrengtos infrastruktūros lankytojams, įsigytų technikos komplektų gamtosauginiam švietimui, mokymui, įvykdytų informacijos teikimo, viešinimo projektų skaičius, vnt.	156 (2014 m. duomenys)	306*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
55.		Įrengtų lankytojų centrų skaičius, vnt.	36 (2015 metų duomenys)	Ne daugiau 4*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
56.		Įrengtų gamtos mokyklų skaičius, vnt.	6 (2015 metų duomenys)	Ne daugiau 4*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
57.		Įrengtų apžvalgos bokštų skaičius, vnt.	17 (2015 metų duomenys)	Ne daugiau 6*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
58.	Padidinti monitoringo, vertybių svarbos ir jų būklės vertinimo efektyvumą saugomose teritorijose ir užtikrinti kokybišką duomenų surinkimą, kokybiškai atlikti kadastro elektronines paslaugas	Įsigyta techninės ir programinės įrangos komplektų, duomenų bazių, parengtų programų, metodikų, kadastro elektroninių paslaugų skaičius, vnt.	3 (2014 m. duomenys)	74*	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba

* vertinimo kriterijaus reikšmė bus pasiekta 2023 m. įgyvendinus priemones finansuojamas iš ES paramos 2015–2023 m. laikotarpiu.

Priedo pakeitimai:

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės
išsaugojimo veiksmų 2015–2020 metų
planas
2 priedas

**KRAŠTOVAIZDŽIO IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IŠSAUGOJIMO 2015–2020 METŲ VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO
PRIEMONĖS 2015–2020 M.**

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo laikotarpis metais	Lėšų poreikis tūkst. litų/eurų	Atsakingi vykdytojai
1.	Strateginis tikslas – išsaugoti įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealus ir jų ekologinį potencialą, užtikrinant tinkamą jų planavimą, tvarkymą, naudojimą ir darnų vystymąsi			
2.	Tikslas – užtikrinti kryptingą ir darnų kraštovaizdžio formavimą			
3.	Uždavinys. Integruoti kraštovaizdžio politikos nuostatas į kitas politikas, susijusias su kraštovaizdžio apsauga, tvarkymu, naudojimu ir planavimu			
4.	Parengti Aplinkos apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, integruojant pagrindines kraštovaizdžio politikos nuostatas	2016	0	Aplinkos ministerija
5.	Patvirtinti Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendinių įgyvendinimo programą	2015	0	Aplinkos ministerija
6.	Įgyvendinti nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendinius	2015–2023	0	Aplinkos ministerija, savivaldybės
7.	Organizuoti kraštovaizdžio ekspertų ir specialistų dalyvavimą kraštovaizdžio politikos nuostatų formavime 2020–2035 m.	2016–2019	0	Aplinkos ministerija
8.	Parengti nacionalinės kraštovaizdžio politikos įgyvendinimo priemonių 2020–2035 m. projektą	2019	50 /14481	Aplinkos ministerija
9.	Parengti 10 savivaldybių kraštovaizdžio politikos kryptių aprašus	2015–2023	400/115848	Savivaldybės
10.	Uždavinys. Gerinti kraštovaizdžio planavimo kokybę			
11.	Parengti metodinius nurodymus dėl kraštovaizdžio dalies turinio ir sudėties rengiant bendruosius planus	2015	0	Aplinkos ministerija
12.	Pakeisti ar koreguoti savivaldybių ar jų dalių	2023	9000 /2606580	Savivaldybės

	bendruosius, specialiuosius planus siekiant gerinti kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą, naudojimą ir užtikrinti gamtinio karkaso formavimą			
13.	Uždavinys. Tvarkyti kultūrinio kraštovaizdžio paveldą ir didinti kraštovaizdžio estetinį potencialą			
14.	Parengti ir įgyvendinti 7 valstybinės reikšmės parkų tvarkymo projektus	2023	15000/4344300	Savivaldybės, Vilniaus dailės akademija, saugomų teritorijų direkcijos
15.	Parengti ir įgyvendinti 10 etaloninių kraštovaizdžių formavimo projektų pasienio teritorijose	2023	17000/4923540	Savivaldybės
16.	Likviduoti bešeimininkius apleistus, kraštovaizdį darkančius statinius	2015–2023	12500/3620250	Savivaldybės
17.	Parengti vizualinės taršos gamtiniam kraštovaizdžio kompleksams ir objektams nustatymo metodiką	2015	20/5792	Aplinkos ministerija
18.	Uždavinys. Ugdyti ekologinę savimonę plėtojant visuomenės suvokimą apie kraštovaizdžio vertę ir vaidmenį, ugdant specialistų kompetencijas kraštovaizdžio apsaugos, tvarkymo, naudojimo, planavimo srityse			
19.	Organizuoti seminarus kraštovaizdžio tematika	2015–2020		Aplinkos ministerija
20.	Organizuoti etnokultūrinius regionus atspindinčių kraštovaizdžių atrankos konkursą siekiant prisidėti prie etnografinių regionų metams skirtų renginių	2015	13/3765	Aplinkos ministerija
21.	Organizuoti paskaitų ciklą švietimo įstaigų darbuotojams apie kraštovaizdžio tematikos įtraukimą į mokymo programas	2016–2020	45/13032	Aplinkos ministerija
22.	Parengti ir išleisti leidinį „Kraštovaizdžio įvairovė“	2016, 2019	60/17377	Aplinkos ministerija
23.	Parengti ir išleisti leidinį supažindinantį su užsienio valstybių kraštovaizdžio srities projektais, pristatytais Europos Tarybos apdovanojimui už kraštovaizdį gauti	2017	55/15929	Aplinkos ministerija
24.	Parengti ir išleisti sodų bendrijų teritorijų tvarkymo vadovą	2016	45/13032	Aplinkos ministerija
25.	Parengti ir išleisti leidiniu žaliosios infrastruktūros planavimo ir taikymo praktikoje rekomendacijas	2016	70/20273	Aplinkos ministerija
26.	Parengti ir išleisti leidiniu vandens telkinių pakrančių tvarkymo rekomendacijas	2016	35/10137	Aplinkos ministerija
27.	Parengti ir išleisti leidinį iliustruotai pristatantį Lietuvos kraštovaizdžio įvairovę	2018	85 /24618	Aplinkos ministerija

28.	Tikslas – palaikyti ir stiprinti kraštovaizdžio ekologinį stabilumą			
29.	Uždavinys. Sudaryti prielaidas gamtinio karkaso struktūros vientisumo palaikymui			
30.	Pakeisti Gamtinio karkaso nuostatų, patvirtintų aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-96, siekiant aiškiau reglamentuoti gamtinio karkaso struktūrą, jo formavimo principus, vystytinų veiklų pobūdį	2016	0	Aplinkos ministerija
31.	Parengti Gamtinio karkaso planavimo ir formavimo metodiką	2017	40/11585	Aplinkos ministerija
32.	Parengti Želdynų įstatymo pakeitimo projektą ir susijusių įstatymą įgyvendinančiųjų teisės aktų pakeitimus	2015–2017	0	Aplinkos ministerija
33.	Parengti ir įgyvendinti kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose projektus (tarp jų ir skirtų žaliajai infrastruktūrai), skirtus palaikyti kraštovaizdžio ekologiškai pusiausvyrai, ekosistemų stabilumui, teritorijų renatūralizacijai, erozijos pažeistų teritorijų tvarkymui, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės palaikymui ir didinimui (ne mažiau kaip 30)	2023	26000/7530120	Savivaldybės
34.	Uždavinys. Pagerinti Baltijos jūros (žemyninės dalies ir Kuršių nerijos kranto) ir Kuršių marių krantų būklę			
35.	Įgyvendinti Pajūrio juostos tvarkymo programą	2015–2020	18516/5362604	Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Palangos miesto savivaldybės, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija, Pajūrio regioninio parko direkcija
36.	Įgyvendinti Pajūrio juostos žemyninės dalies tvarkymo specialiojo plano sprendinių įgyvendinimo programą	2015–2020	0	Aplinkos ministerija
37.	Parengti Pajūrio juostos žemyninės dalies tvarkymo specialiojo plano pakeitimą (patvirtinus LR Vyriausybės nutarimu naujas pajūrio juostos ribas)	2017	0	Aplinkos ministerija
38.	Parengti Jūros krantų apsaugos ir naudojimo nuostatų pakeitimo projektą	2016–2017	0	Aplinkos ministerija
39.	Parengti Kuršių marių krantų apsaugos ir naudojimo	2018	0	Aplinkos ministerija

	programą			
40.	Strateginis tikslas – sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, ekosistemų ir jų teikiamų paslaugų kokybės blogėjimą, kur įmanoma, jas atkurti			
41.	Tikslas – siekti palankios saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių ir buveinių tipų apsaugos būklės			
42.	Uždavinys. Tobulinti teisinį reguliavimą saugomų rūšių apsaugos srityje			
43.	Parengti teisėkūros iniciatyvą dėl Gamtos apsaugos įstatymo kūrimo integruojant Laukinės augalijos, Laukinės gyvūnijos, Saugomų teritorijų, Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas	2018	30/8689	Aplinkos ministerija
44.	Atnaujinti teisinę bazę, reglamentuojančią saugomų rūšių apsaugą, nustatant pareigą institucijoms, priimančioms sprendimus dėl galimybės vykdyti ūkinę veiklą, naudotis Saugomų rūšių informacine sistema	2015	0	Aplinkos ministerija
45.	Parengti griežtai saugomų rūšių radaviečių ir augaviečių reglamentus	2016–2017	585/169428	Aplinkos ministerija
46.	Atlikti saugomų rūšių įvertinimą pagal IUCN kategorijas	2016–2017	160/46339	Aplinkos ministerija
47.	Parengti ir išleisti atnaujintą Lietuvos raudonosios knygos leidinį	2017	200/57924	Aplinkos ministerija
48.	Įvertinti ES ir nacionaliniais teisės aktais saugomų rūšių būklę (įskaitant buveinių inventorizaciją šioms rūšims: purpurinis plokščiavabalis, niūraspalvis auksinukas, dvijuostė nendriadusė, ovalioji geldutė)	2016	700/202734	Aplinkos ministerija
49.	Parengti ES ir nacionaliniais teisės aktais saugomų rūšių apsaugos ir veiksmų planus. Rūšys, kurioms rengiami apsaugos planai: dvilapis purvuolis; plikažiedis linlapis; niūriaspalvis auksavabalis; šiaurinis auksinukas; pelkinis satyras; dvijuostė nendriadusė, ovalioji geldutė; plačiažnyplis vėžys; skiauterėtasis tritonas; raudonpilvė kūmutė; tetervinas; didysis apuokas; didžioji kuolinga; didžioji miegapelė). Rūšys, kurioms rengiami veiksmų planai: plačialapė	2016	830/240385	Aplinkos ministerija

	klumpaitė (3 veiksmų planai); pelkinė uolaskėlė (3 veiksmų planai); vėjalandė šilagėlė (3 veiksmų planai); dvilapis purvuolis (3 veiksmų planai); plikažiedis linlapis (3 veiksmų planai); niūriaspalvis auksavabalis (3 veiksmų planai); šiaurinis auksinukas (3 veiksmų planai); purpurinis plokščiavabalis (3 veiksmų planai); pelkinis satyras (3 veiksmų planai); kraujalakinis melsvys (3 veiksmų planai); ovalioji geldutė (3 veiksmų planai); plačiažnyplis vėžys (10 veiksmų planų); skiauterėtasis tritonas (3 veiksmų planai); raudonpilvė kūmutė (3 veiksmų planai); balinis vėžlys (3 veiksmų planai); žuvininkas (3 veiksmų planai); kurtinys (3 veiksmų planų korekcija); stulgys (2 veiksmų planai); dirvinis sėjikas (2 veiksmų planai); tetervinas (3 veiksmų planai); didysis apuokas (3 veiksmų planai); didžioji kuolinga (3 veiksmų planai); didžioji miegapelė (3 veiksmų planai)			
50.	Parengti studiją, kuri įvertintų ir pateiktų konkrečius apsaugos priemonių pasiūlymus vietovėms, kuriose nustatyta ar numatoma nustatyti buveinių ar paukščių apsaugai svarbias teritorijas	2023	480/139018	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
51.	Uždavinys. Pagerinti ir išlaikyti tinkamas gamtines sąlygas saugomų rūšių buveinėse			
52.	Įgyvendinti ES ir nacionaliniais teisės aktais saugomų rūšių apsaugos veiksmų planus	2020	6320/1830399	Aplinkos ministerija
53.	Organizuoti stumbrų aptvaro Dzūkijos nacionaliniame parke įrengimą	2017	8000/2316960	Aplinkos ministerija Dzūkijos nacionalinio parko direkcija
54.	Įgyvendinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. rugsėjo 21 d. įsakymu Nr. D1-675 „Dėl stumbro (<i>Bison bonasus l.</i>) apsaugos plano patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. spalio 10 d. įsakymo Nr. D1-836 „Dėl stumbro (<i>Bison bonasus l.</i>) apsaugos plano patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“	2020	7000/2027340	Aplinkos ministerija

	patvirtintame Stumbro apsaugos plane numatytas apsaugos plano priemonės			
55.	Organizuoti saugomų rūšių (balinio vėžlio, kurtinio, didžiojo apuoko, raudonpilvės kūmutės) veisimą ir jų išleidimą į aplinką (apima veisimo dokumentų rengimą, priežiūrą, reikiamos įrangos, patalpų įsigijimą)	2016	5000/1448100	Aplinkos ministerija, Lietuvos zoologijos sodas, Saugomų teritorijų direkcijos, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
56.	Tikslas. Plėtoti biologinės įvairovės, ekosistemų mokslinius tyrimus, gautus duomenis panaudojant ekosistemų ir biologinės įvairovės aspektų integravimui į viešosios politikos sektorius			
57.	Uždavinys. Plėtoti žinių bazę apie ekosistemų būklę, jų teikiamas paslaugas, suformuojant duomenų informacines prielaidas ekosistemų ir jų paslaugų kokybės išlaikymui, atkūrimui ir gerinimui			
58.	Kartografuoti ekosistemas ir jų paslaugas ir įvertinti ekosistemų ir jų paslaugų būklę	2015–2017	3176/919833	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
59.	Atlikti svarbiausių ekosistemų paslaugų ekonominį vertinimą nacionaliniu lygiu ir nustatyti ekosistemų atkūrimo prioritetus	2017–2021	4520/1309082	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
60.	Parengti studiją, įvertinančią įvairių sektorių poveikį biologinei įvairovei	2015–2020	1000/289620	Aplinkos ministerija
61.	Parengti studiją, įvertinančią biologinės įvairovės ir ekosistemų jautrumą klimato kaitos poveikiui ir jų galimybes prisitaikyti prie klimato kaitos	2015	70/20273	Aplinkos ministerija
62.	Uždavinys. Efektyvinti gyvosios gamtos monitoringą, duomenų surinkimą			
63.	Parengti Valstybinės aplinkos monitoringo programos pakeitimo projektą daugiau dėmesio skiriant gyvosios gamtos monitoringui	2016–2017	0	Aplinkos ministerija Aplinkos apsaugos agentūra Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
64.	Nustatyti Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijus ir parengti monitoringo sistemos metodiką	2015	600/173772	Aplinkos ministerija
65.	Integruoti Europos Bendrijos svarbos rūšių monitoringo programą BIOMON į Saugomų rūšių informacinę sistemą	2016–2019	2000/289620	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
66.	Parengti monitoringo metodinius dokumentus Europos Bendrijos svarbos rūšių, kurių apsaugai reikia steigti Natura 2000 teritorijas, stebėjimui	2016–2017	2000/579240	Aplinkos apsaugos agentūra Aplinkos ministerija
67.	Inicijuoti vidaus vandenų žuvininkystės duomenų	2015–2020	500/144810	Aplinkos ministerija

	informacinės sistemos sukūrimą			
68.	Tikslas – sulėtinti ir (ar) sustabdyti invazinių rūšių plitimą			
69.	Uždavinys. Efektyviau reguliuoti invazinių rūšių gausą			
70.	Ivertinti invazinių rūšių būklę Lietuvoje	2016–2020	700/202734	Aplinkos ministerija
71.	Igyvendinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimžemių rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo, atnaujinti nacionalinius teisės aktus, reglamentuojančius invazinių rūšių valdymą	2015–2020	0	Aplinkos ministerija
72.	Igyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimžemių rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo	2015–2020	0	Aplinkos ministerija
73.	Parengti invazinių rūšių gausos reguliavimo veiksmų planus	2016	450/130329	Aplinkos ministerija
74.	Igyvendinti invazinių rūšių gausos reguliavimo priemonės	2020	4000/1158480	Aplinkos ministerija
75.	Organizuoti vieningos invazinių rūšių informacinės sistemos sukūrimą	2015–2018	1900/550278	Aplinkos ministerija
76.	Tikslas. Užtikrinti laukinės augalijos ir gyvūnijos tinkamą apsaugą, atkūrimą ir naudojimą			
77.	Uždavinys. Sudaryti teisinės prielaidas tinkamai laukinės augalijos apsaugai, atkūrimui ir naudojimui			
78.	Atnaujinti nacionalinius teisės aktus, reglamentuojančius laukinės augalijos apsaugą, atkūrimą ir naudojimą	2015–2017	0	Aplinkos ministerija
79.	Uždavinys. Gausinti šalies vidaus vandens telkinių žuvų išteklius, sudarant palankias sąlygas natūraliai jų reprodukcijai, migracijai ir nerštui, dirbtinai įveisti kai kurių rūšių žuvis			
80.	Organizuoti vidaus vandens telkinių įžuvinimą	2015–2020	10000/2896200	Aplinkos ministerija
81.	Organizuoti žuvų pralaidų įrengimą ir kliuvinių natūraliai migracijai likvidavimą	2015–2020	1000/289620	Aplinkos ministerija
82.	Uždavinys. Suteikti tinkamą pagalbą ir globą sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje ar konfiskuotiems laukiniams gyvūnams			
83.	Parengti galimybių studiją dėl tinkamos pagalbos ir globos sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje ar konfiskuotiems laukiniams gyvūnams	2015	30/8689	Aplinkos ministerija

84.	Sukurti pagalbos ir globos suteikimo sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje laukiniams gyvūnams, sistemą	2016–2020	Lėšų poreikį įvertins galimybių studija dėl tinkamos pagalbos ir globos sužeistiems, nelaimėn patekusiems, esantiems netinkamoje jiems aplinkoje ar konfiskuotiems laukiniams gyvūnams	Aplinkos ministerija
85.	Tikslas – išsaugoti genetinius išteklius ir jų įvairovę sudarant sąlygas panaudoti sukauptą genofondą bei jo tyrimų rezultatus selekciijoje, mokslo tikslams, gamyboje			
86.	Uždavinys. Sudaryti teises ir technines sąlygas augalų genetinių išteklių, nacionalinių kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimui			
87.	Parengti Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymo pakeitimo projektą, siekiant sudaryti sąlygas kaupti ir surinkti rečiausių ir potencialiai galinčių išnykti augalų rūšių sėklų mėginius	2017	0	Aplinkos ministerija
88.	Parengti nacionalinių kultūrinių augalų laukinių gentainių išsaugojimo programą, veiksmų planą ir jį įgyvendinti (remiantis Europos valstybių praktika)	2017–2020	400/115848	Aplinkos ministerija
89.	Organizuoti materialinės bazės atnaujinimą augalų genetinių išteklių išsaugojimui, atkūrimui, atnaujinimui, genetinio tapatumo nustatymui	2018	3600/1042632	Aplinkos ministerija
90.	Uždavinys. Užtikrinti sąžiningą ir teisingą genetinių išteklių naudojimą			
91.	Parengti teisę aktus įgyvendinančius Nagojos protokolą dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningo bei teisingo naudos, gaunamos juos naudojant, pasidalijimo ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 511/2014 dėl Nagojos protokolo dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningo bei teisingo naudos, gaunamos juos naudojant, pasidalijimo naudotojams skirtų atitikties priemonių Sąjungoje	2016	0	Aplinkos ministerija
92.	Ratifikuoti Nagojos protokolą dėl galimybės naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningo bei teisingo naudos,	2017	0	Aplinkos ministerija

	gaunamos juos naudojant, pasidalijimo			
93.	Tikslas. Užtikrinti, kad veikla, kurioje naudojami gyvieji modifikuoti organizmai (toliau – GMO) būtų vykdoma saugiai, GMO neišplistų į aplinką ir nepažeistų ekosistemų			
94.	Uždavinys. Stiprinti GMO rizikos aplinkai vertinimą ir valdymą, rizikos stebėseną ir kontrolę			
95.	Parengti nacionalinės GMO rizikos aplinkai vertinimo ir valdymo, GMO rizikos stebėsenos ir kontrolės programą ir veiksmų planą	2015–2020	1500/434430	Aplinkos ministerija (GMO ekspertų komitetas) Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba
96.	Parengti GMO rizikos stebėsenos metodikas (remiantis Europos valstybių narių praktika ir įvertinus Lietuvos geografinės sąlygas)	2016–2020	900/260658	Aplinkos ministerija (GMO ekspertų komitetas)
97.	Įkurti GMM ir GMO laboratoriją	2016–2020	4400/1274328	Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba
98.	Organizuoti personalo apmokymus ir tarptautines konsultacijas	2018–2020	200/57924	Valstybinė aplinkos apsaugos tarnyba
99.	Uždavinys. Didinti visuomenės informuotumą apie GMO saugų naudojimą, skatinant visuomenę dalyvauti priimant sprendimus dėl GMO naudojimo ir išleidimo į aplinką			
100.	Vykdyti visuomenės informavimą apie biosaugą	2015–2020	40/11585	Aplinkos ministerija
101.	Organizuoti GMO informacinės sistemos atnaujinimą pagal informacinėms sistemos taikomus reikalavimus	2015–2020	150/43443	Aplinkos ministerija
102.	Uždavinys. Integruoti biosaugos nuostatas į kitų sektorių politikas			
103.	Atnaujinti ir naujai parengti teisės aktus GMO srityje, atsižvelgiant į ES teisės aktų pakeitimus ir tarptautinius įsipareigojimus	2015–2020	0	Aplinkos ministerija
104.	Pateikti siūlymus dėl biosaugos nuostatų įtraukimo į žemės ūkio sektorių politikas, programas, strategijas, veiksmų planus	2015–2020	0	Aplinkos ministerija
105.	Tikslas – saugomose teritorijose užtikrinti gerą kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, gamtos ir kultūros vertybių būklę, tinkamą naudojimą, tvarkymą, pritaikyti jas lankymui (ypač valstybiniuose parkuose)			
106.	Uždavinys. Sudaryti prielaidas saugomų teritorijų, pirmiausia valstybinių parkų, kraštovaizdžiui ir biologinei įvairovei, gamtos ir kultūros vertybėms išsaugoti			
107.	Parengti saugomų teritorijų strateginio planavimo (gamtotvarkos planus ir kt.) ir specialiojo teritorijų planavimo (ribų planus, planavimo schemas) dokumentus	2023	11000/3185820	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
108.	Įvertinti valstybinių draustinių, saugomų vertybių	2023	3500/1013670	Aplinkos ministerija

	būklę (remiantis tyrimų duomenimis koreguoti nuostatus, teikti siūlymus dėl esamų draustinių ribų koregavimo ar naujų steigimo ir pan.) pagal prieš tai parengtą metodiką			Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
109.	Parengti gamtos vertybių paskelbimo gamtos paveldo objektais, naujų saugomų teritorijų steigimo galimybių studijas, įvertinti valstybinių parkų kraštovaizdžio būklę, atlikti tyrimus ir parengti kraštovaizdžio struktūros schemas, parengti projektus veiklai sureguliuoti tose saugomose teritorijose ar jų dalyse, kuriose kyla daugiausia prieštaravimų, konfliktų	2023	1500/434430	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, Saugomų teritorijų direkcijos
110.	Suformuoti ir įregistruoti Nekilnojamojo turto registre žemės sklypus gamtiniais rezervatams	2023	500/144810	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
111.	Uždavinys. Sutvarkyti vertingiausias saugomų teritorijų dalis, objektus, pritaikyti saugomas teritorijas lankymui, gamtosauginiam švietimui, mokymui, informacijos apie saugomas teritorijas sklaidai			
112.	Sutvarkyti gamtos ir kultūros vertybes (gamtos ir kultūros objektus, kraštovaizdžio kompleksus, draustinius, kt.) ir pritaikyti saugomas teritorijas lankymui. Numatomi sutvarkyti kraštovaizdžio kompleksai (pirminis sąrašas): 1. Šiliniškių ir Baluošo kraštovaizdžio draustinių vertybės Aukštaitijos nacionaliniame parke. 2. Juodkrantės sengirės istorinis miško parkas Kuršių nerijos nacionaliniame parke. 3. Mergiškių kraštovaizdžio draustinio vertybės Aukštadvario regioniniame parke. 4. Punios šilo vertybės Nemuno kilpų regioniniame parke. 5. Kylininkų kraštovaizdžio draustinio vertybės Vištyčio regioniniame parke. 6. Salanto hidrografinio draustinio vertybės Salantų regioniniame parke.	2023	80000/23169601	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir / arba saugomų teritorijų direkcijos

7. Šventos dvaro tvenkinys Sirvėtos regioniniame parke. 8. Dubysos upės slėnio vertybės Dubysos regioniniame parke. 9. Kauno marių pakrantės vertybės Kauno marių regioniniame parke. 10. Asvejos ežero pakrantės vertybės Asvejos regioniniame parke. 11. Dusios ežero pakrantės vertybės Metelių regioniniame parke. 12. Šventosios aukštupio vertybės Gražutės regioniniame parke. 13. Akmenos ir Jūros upių santakos pritaikymas lankymui Pagramančio regioniniame parke. 14. Rambyno kraštovaizdžio draustinio vertybės Rambyno regioniniame parke. 15. Kirkilų kraštovaizdžio draustinio vertybės Biržų regioniniame parke. 16. Betygalos kraštovaizdžio draustinio vertybės Dubysos regioniniame parke. 17. Kalnų parko dalies gamtos vertybių tvarkymas ir pritaikymas lankymui Vilniaus pilių rezervate. Numatomi sutvarkyti gamtos paveldo objektai (pirminis sąrašas): 1. Preilos kopa Kuršių nerijos nacionaliniame parke. 2. Stakų konglomeratų luistai ir Stakų ažuolas Dieveniškų istoriniame regioniniame parke. 3. Papilės geologinis kompleksas Ventos regioniniame parke. 4. Valstybės saugomų medžių tvarkymas, pritaikymas lankymui. 5. Geologinių ir hidrogeologinių gamtos paveldo objektų tvarkymas, pritaikymas lankymui. Planuojama atlikti valstybės saugomų gamtos paveldo			
--	--	--	--

	objektų ženklimą. Numatomi sutvarkyti kultūros paveldo objektai (pirminis sąrašas): 1. Žagarės dvaro parkas Žagarės regioniniame parke. 2. Veisiejų dvaro parkas Veisiejų regioniniame parke. 3. Merkinės piliakalnis Dzūkijos nacionaliniame parke. 4. Liškiavos piliakalnis Dzūkijos nacionaliniame parke. 5. Gegrėnų archeologinis kompleksas Žemaitijos nacionaliniame parke. 6. Girnikų kalnas Kurtuvėnų regioniniame parke. 7. Vytauto kalnas Nemuno kilpų regioniniame parke. 8. Punios piliakalnis Nemuno kilpų regioniniame parke. 9. Pavandenės alkakalnis (Sklepkalnis) Varnių regioniniame parke. 10. Kartupėnų piliakalnis Panemunių regioniniame parke. Numatomi sutvarkyti valstybiniai draustiniai (pirminis sąrašas): 1. Raigardo kraštovaizdžio draustinis. 2. Germanto kraštovaizdžio draustinis. 3. Siesarties kraštovaizdžio draustinis.			
113.	Įrengti infrastruktūrą lankytojams (pažintinius / mokomuosius takus, trasas, jungtis tarp turizmo trasų, apžvalgos bokštus, ekologinius kempingus, išplėtoti lauko informacines sistemas). Numatomas lauko informacinių sistemų išplėtojimas (pirminis sąrašas): 1. Aukštaitijos nacionaliniame parke. 2. Dzūkijos nacionaliniame parke. 3. Kuršių nerijos nacionaliniame parke. 4. Aukštadvario regioniniame parke. 5. Anykščių regioniniame parke.	2023	75000/21721501	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir / arba saugomų teritorijų direkcijos

6. Biržų regioniniame parke. 7. Labanoro regioniniame parke. 8. Kauno marių regioniniame parke. 9. Kurtuvėnų regioniniame parke. 10. Neries regioniniame parke. 11. Nemuno deltos regioniniame parke. 12. Tytuvėnų regioniniame parke. Numatomas pažintinių, mokomųjų pėsčiųjų takų įrengimas (pirminis sąrašas): 1. Pėsčiųjų takas iki Kačėniškės piliakalnio Sirvėtos regioniniame parke. 2. Žuvinto ežero mokomasis takas Žuvinto biosferos rezervate. 3. Čepkelių pelkės mokomasis takas Čepkelių valstybiniame gamtiniame rezervate. 4. Artosios pelkės mokomasis takas Viešvilės valstybiniame gamtiniame rezervate. 5. Pėsčiųjų takas tarp Vainežerio dvaro ir Vainežerio gynybinių įtvirtinimų Veisiejų regioniniame parke. 6. Škėvonių gūbrio pažintinis takas Nemuno kilpų regioniniame parke. 7. Kalupio upelio mokomasis takas Ventos regioniniame parke. 8. Šilėnų–Naujosios rėvos pažintinis takas Neries regioniniame parke. 9. Labanoro girios pažintinis takas Labanoro regioniniame parke. Numatomi įrengti apžvalgos bokštai, regyklos (pirminis sąrašas): 1. Apžvalgos bokštas Nemuno kilpų regioniniame parke. 2. Apžvalgos bokštas Dubysos regioniniame parke. 3. Apžvalgos bokštas / regyklos Nemuno deltos regioniniame parke.			
---	--	--	--

	Numatoma jungtis pažintiniuose maršrutuose, trasose: tiltas per Šventąją šalia Medžių lajų tako Anykščių regioniniame parke.			
114.	Įrengti lankytojų centrus su vidaus ir lauko ekspozicijomis, temines ekspozicijas. Numatomi įrengti lankytojų centrai (pirminis sąrašas): 1. Kuršių nerijos nacionalinio parko lankytojų centras. 2. Dubysos regioninio parko lankytojų centras. 3. Pavilnių ir Verkių regioninių parkų lankytojų centras. 4. Neries regioninio parko lankytojų centro išplėtojimas. Numatomos įrengti vidaus ir lauko ekspozicijos (pirminis sąrašas): 1. Bitininkystės muziejaus ekspozicijų kompleksas Aukštaitijos nacionaliniame parke. 2. Vidaus ekspozicija informaciniame centre prie Medžių lajų tako. 3. Viešvilės valstybinio gamtinio rezervato lankytojų centro vidaus ekspozicija. 4. Pagramančio regioninio parko lankytojų centro vidaus ekspozicija. 5. Nemuno deltos regioninio parko lankytojų centro vidaus ekspozicija. 6. Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centro vidaus ekspozicija. 7. Žuvinto biosferos rezervato lankytojų centro vidaus ekspozicija.	2023	25000/7240500	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir / arba saugomų teritorijų direkcijos
115.	Įrengti gamtos mokyklas saugomose teritorijose. Numatomos įrengti gamtos mokyklos (pirminis sąrašas): 1. Kuršių nerijos nacionaliniame parke. 2. Žemaitijos nacionaliniame parke. 3. Nemuno deltos regioniniame parke.	2023	20000/5792400	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir / arba saugomų teritorijų direkcijos

	4. Žuvinto biosferos rezervate.			
116.	Sutvarkyti „Natura 2000“ teritorijas (ne mažiau kaip 30 teritorijų, įskaitant trūkstamos technikos įsigijimą)	2023	32000/9267841	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
117.	Paženklinėti ir įrengti lauko informacinės sistemos elementus gamtiniuose rezervatuose, valstybiniuose draustiniuose ir „Natura 2000“ teritorijose	2023	2200/637164	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
118.	Įvairiomis priemonėmis pristatyti saugomų teritorijų išskirtinę vertę, galimybes veiklai saugomose teritorijose, lankytojų centrų veiklą ir teikiamas paslaugas Lietuvos ir užsienio šalių lankytojams	2023	5000/1448100	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
119.	Uždavinys. Padidinti monitoringo, vertybių svarbos bei jų būklės vertinimo efektyvumą saugomose teritorijose ir užtikrinti kokybišką duomenų surinkimą			
120.	Parengti metodikas saugomų teritorijų būklei vertinti ir Europos Bendrijos svarbos rūšių buveinių tvarkymo rekomendacijas	2023	6000/1737720	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
121.	Vykdyti ekologinio švietimo plėtrą saugomų teritorijų direkcijose, rengiant mokomąsias programas gamtos mokykloms ir įsigyjant dalį programų įgyvendinimui reikalingos įrangos	2017	4000/1158480	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
122.	Parengti Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų tvarkymo rekomendacijas	2017	1000/289620	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
123.	Įsigyti techninės ir programinės įrangos komplektus siekiant operatyviau surinkti duomenis apie kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros vertybių būklę, efektyviau vykdyti monitoringą saugomose teritorijose	2023	5000/1448100	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba Saugomų teritorijų direkcijos
124.	Vystyti Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastro elektronines paslaugas	2015–2020	2400/695088	Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba

Priedo pakeitimai:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

REIKALAVIMAI
KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMO IR EKOLOGINĖS BŪKLĖS GERINIMO GAMTINIO
KARKASO TERITORIJOSE PROJEKTŲ IR ETALONINIO KRAŠTOVAIZDŽIO
FORMAVIMO PASIENIO TERITORIJOSE PROJEKTŲ RENGIMUI IR
KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMUI

I SKYRIUS
BENDRIEJI REIKALAVIMAI

1. Reikalavimais kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose projektų ir etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose projektų rengimui ir kraštovaizdžio formavimui (toliau – Metodiniai reikalavimai) turi būti vadovaujama rengiant kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose ir etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose projektus (toliau – kraštovaizdžio tvarkymo projektai), finansuojamus Europos Sąjungos fondų ir (ar) valstybės lėšomis.

2. Kraštovaizdžio apsaugą reglamentuojantys teisės aktai, kuriuos būtina įvertinti vykdant su kraštovaizdžio formavimu susijusią veiklą:

2.1. Europos kraštovaizdžio konvencija;

2.2. Europos Tarybos ministrų komiteto 2008 m. rekomendacija CM/Rec (2008 m. vasario 6 d.) 3 dėl Europos kraštovaizdžio konvencijos įgyvendinimo gairių;

2.3. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas;

2.4. Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas ir jį įgyvendinantys teisės aktai:

2.4.1. Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normos ir Priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašas, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. D1-694 „Dėl atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.4.2. Atskirųjų ir priklausomųjų želdynų kūrimo ir tvarkymo projektų rengimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. D1-719 „Dėl atskirųjų ir priklausomųjų želdynų kūrimo ir tvarkymo projektų rengimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.4.3. Atskirųjų želdynų apsaugos ir tvarkymo pavyzdinis reglamentas ir Priklausomųjų želdynų apsaugos ir tvarkymo pavyzdinis reglamentas, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. D1-62 „Dėl atskirųjų želdynų apsaugos ir tvarkymo pavyzdinio reglamento ir priklausomųjų želdynų apsaugos ir tvarkymo pavyzdinio reglamento patvirtinimo“;

2.4.4. Želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. D1-5 „Dėl želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos taisyklių patvirtinimo“;

2.4.5. Želdinių būklės ekspertizės tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. D1-673 „Dėl želdinių būklės ekspertizės tvarkos aprašo patvirtinimo“;

2.4.6. Kriterijų, pagal kuriuos medžiai ir krūmai, augantys ne miškų ūkio žemėje, priskiriami saugotiniams, sąrašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. 206 „Dėl kriterijų, pagal kuriuos medžiai ir krūmai, augantys ne miškų ūkio paskirties žemėje, priskiriami saugotiniams, sąrašo patvirtinimo ir medžių ir krūmų priskyrimo saugotiniams“;

2.5. Statybos įstatymas ir jį įgyvendinantys teisės aktai;

2.6. Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“;

2.7. Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1526 „Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptių aprašo patvirtinimo“;

2.8. Gamtinio karkaso nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-96 „Dėl gamtinio karkaso nuostatų patvirtinimo“;

2.9. Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. spalio 2 d. įsakymu Nr. D1-703 „Dėl nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano patvirtinimo“.

3. Rengiant kraštovaizdžio tvarkymo projektus taip pat turi būti įvertinti ir išanalizuoti naujausi mokslo darbai ir tyrimai kraštovaizdžio srityje, informacinių sistemų duomenys (Aplinkos apsaugos agentūros, Lietuvos geologijos tarnybos, Nacionalinės žemės tarnybos informacinių rinkmenų duomenys ir kt.).

II SKYRIUS PRIEŠPROJEKTINIAI DARBAI

4. Prieš pradėdant rengti kraštovaizdžio tvarkymo projektą, turi būti parengta ir patvirtinta visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa – tai planuojamos vykdyti veiklos viešumą ir visuomenės įsitraukimą užtikrinantis dokumentas, kuriame pateikiama apibendrinta informacija apie planuojamą vykdyti veiklą, jos tikslus ir uždavinius, paaiškinama, kokias problemas siekiama spręsti, nustatomi įgyvendinimo veiksmai, jų prioritetiškumas, pristatomi konsultavimosi su visuomene ir specialistais metodai, priemonės ir būdai, pateikiama kita svarbi informacija.

5. Visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa patvirtinama savivaldybės teisės aktu. Prieš tvirtinant šią programą, turi būti įvykdytos šios viešumą užtikrinančios priemonės:

5.1. visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa iki ją patvirtinant turi būti patalpinta savivaldybės interneto svetainėje (prieiga nuo pagrindinio puslapio) su nurodyta data, vieta ir laiku, kada įvyks programos viešas pristatymas;

5.2. visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa kartu su kvietimu dalyvauti viešame programos pristatyme turi būti išsiųsta (raštu ar elektroniniu būdu) seniūnijai (-oms), kurios teritorijoje planuojama vykdyti veiklą, Aplinkos apsaugos agentūrai, valstybinių rezervatų, valstybinių parkų, biosferos rezervatų direkcijomis (jei teritorija yra valstybės įsteigtoje saugomoje teritorijoje arba ribojasi su ja), Kultūros paveldo departamentui prie Kultūros ministerijos (jei teritorijoje yra kultūros paveldo objektų arba ji ribojasi su kultūros paveldo objekto teritorija, kultūriniu rezervatu, istoriniu nacionaliniu parku, kultūriniu draustiniu), Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Vidaus reikalų ministerijos (kai vykdoma etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijoje veikla), vietos bendruomenėms, kitoms teritorijoje veikiančioms nevyriausybiniams organizacijoms (registruotiems subjektams). Valstybės institucijų prašoma pagal kompetenciją pateikti reikalavimus konkrečios teritorijos kraštovaizdžio tvarkymui;

5.3. turi būti suorganizuotas viešas pristatymas, skirtas visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programos viešam aptarimui. Viešo pristatymo data numatoma ne anksčiau kaip po 10 kalendorinių dienų nuo programos paviėšinimo savivaldybės interneto tinklalapyje ir jos išsiuntimo seniūnijai (-oms), vietos bendruomenėms, kitiems suinteresuotiems asmenims ir institucijoms, nurodytoms 5.2 papunktyje. Viešo pristatymo metu turi būti atsakyta į šiuos aktualiausius klausimus:

5.3.1. ar iš esmės visuomenė pritaria planuojamai veiklai;

5.3.2. ar reikia idėjos atrankos konkurso (įvertinus vietos, kurioje bus įgyvendinamas projektas, viešumą);

5.3.3. ar visuomenė turi pasiūlymų dėl papildomų tyrimų atlikimo;

5.3.4. kaip visuomenė norėtų dalyvauti kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo ir įgyvendinimo procese;

5.3.5. ar bus atliekamas kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcijos nepriklausomas vertinimas ir kas šį vertinimą galėtų atlikti;

5.4. po viešo pristatymo visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa patikslinama, papildoma atsižvelgiant į pagrįstus visuomenės, kitų institucijų pasiūlymus ir patvirtinama savivaldybės teisės aktu. Visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa prieš ją tvirtinant gali būti pristatoma savivaldybės tarybai.

6. Patvirtintoje visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programoje turi būti:

6.1. pateikta bendra informacija apie planuojamą tvarkyti teritoriją: pateikiamas bendras teritorijos kraštovaizdžio aprašymas; apibūdinamos kraštovaizdžio vertingosios savybės; įvertinamas teritorijos išskirtinumas regione, šalyje; nurodomas teritorijos naudojimo reglamentas; apibūdinama ekologinė, kultūrinė, estetinė, ekonominė vietovės svarba, taip pat vertė, kurią nagrinėjamai teritorijai priskiria visuomenė, vietos gyventojai;

6.2. pristatyti kraštovaizdis tvarkymo tikslai ir uždaviniai: nurodomos problemos, kurias norima išspręsti įgyvendinus projektą, apibūdinami planuojamo rengti ir įgyvendinti kraštovaizdžio tvarkymo projekto tikslai ir siejami rezultatai;

6.3. nurodyti reikalavimai kraštovaizdžio tvarkymui (su konkrečios teritorijos tvarkymu susiję teisės aktų reikalavimai, teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, studijos, kiti mokslo darbai, kurie turi būti įvertinti rengiant ir įgyvendinant kraštovaizdžio tvarkymo projektus, reikalingi atlikti tyrimai);

6.4. pateiktas bendradarbiavimo su visuomene planas (nurodoma kaip dialogas su visuomene bus palaikomas viso kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo metu, kokios priemonės yra tinkamos ir bus vykdomos norint pasiekti numatytus tikslus ir tikslines grupes, kiek laiko ir išteklių bus skiriama šių priemonių įgyvendinimui, kaip bus informuojama visuomenė apie bendradarbiavimo rezultatus – kaip buvo atsižvelgta ar neatsižvelgta į visuomenės nuomonę ir kt.).

7. Patvirtinta visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa pavišinama savivaldybės interneto svetainėje, patvirtinta programa išsiunčiama seniūnijai (-oms) (kuriose numatoma vykdyti veiklą), įregistruotoms vietos bendruomenėms, kitiems viešame pristatyme dalyvavusiems fiziniams, juridiniams asmenims. Viešame pristatyme dalyvavusiems asmenims kartu su patvirtinta programa gali būti išsiunčiami kvalifikuoti paaiškinimai, kodėl į kai kuriuos išsakytus siūlymus neatsižvelgta.

8. Kai kraštovaizdžio tvarkymo idėja atrenkama rengiant projektų idėjų konkursus, visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programa patvirtinama savivaldybės teisės aktu prieš skelbiant projekto idėjų atrankos konkursą.

III SKYRIUS

KRAŠTOVAIZDŽIO TVARKYMO PROJEKTO RENGIMAS

9. Kraštovaizdžio tvarkymo projektai rengiami kaip atskiri dokumentai, laikantis teritorijų planavimo dokumentų sprendinių, juos detalizuojant.

10. Tai atvejais, kai veikla vykdoma želdyne, šiuose Metodiniuose reikalavimuose nurodyti reikalavimai esamos būklės analizei, taip pat IV, V skyriuose nurodyti reikalavimai įvertinami atskirųjų ir priklausomųjų želdynų kūrimo ir tvarkymo projektų sudėtyje.

11. Kai teritorijoje numatoma vykdyti statybą, Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka rengiamas statinio techninis projektas.

12. Kraštovaizdžio tvarkymo projektų rengimo vadovais gali būti architektai, kraštovaizdžio architektai, taip pat želdynų projektų rengimo vadovai, kurie atestuoti Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

13. Patvirtinus kraštovaizdžio tvarkymo programą, savivaldybės (toliau – kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo organizatorius) teisės aktu priimamas sprendimas dėl kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo, kurio tikslai ir uždaviniai, kiti reikalavimai turi atitikti visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programą.

14. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimą sudaro šios stadijos:

14.1. esamos būklės analizė;

14.2. kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcijos rengimas ir jos viešas pristatymas visuomenei;

14.3. kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių konkretizavimas;

14.4. kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių derinimas ir viešinimas;

14.5. kraštovaizdžio tvarkymo projekto tvirtinimas.

15. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo organizatorius ir derinančios institucijos raštu turi pritarti kiekvienos stadijos sprendiniams.

16. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo organizatorius, sudarydamas sutartį su kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengėju, jam pateikia:

16.1. patvirtintą visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programą;

16.2. projektuojamos teritorijos ribų schemą;

16.3. Nekilnojamojo turto registro ir Nekilnojamojo turto kadastro duomenis, kitus kadastro ir registro duomenis esant poreikiui;

16.4. mokslo tiriamųjų darbų ir tyrimų medžiagą (jei tokie darbai teritorijoje atlikti).

17. Esamos būklės analizės stadijoje turi būti išsamiai išnagrinėta esama vietovės gamtinė-kultūrinė situacija. Esamos situacijos analizę sudaro:

17.1. teritorijos naudojimo reglamento ir planavimo dokumentų sprendinių apibūdinimas: nurodomas žemės naudojimo būdas, apsaugos statusas, planavimo dokumentais teritorijai nustatyti veiklos plėtojimo reikalavimai ir apribojimai;

17.2. bendrojo kraštovaizdžio pobūdžio analizė:

17.2.1. aprašomas bendras kraštovaizdžio pobūdis ir jo būklė pagal Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano ar kitų teritorijų planavimo dokumentų sprendinius (kai juose atlikta kraštovaizdžio morfologijos analizė): nurodomas gamtinis kraštovaizdžio pobūdis, kraštovaizdžio pobūdis pagal sukultūrinimo laipsnį (antopogenizacijos tipą), kraštovaizdžio naudojimo pobūdis, vizualinės struktūros tipas ir kt., pateikiamos atitinkamų brėžinių įkarpos;

17.2.2. apibūdinamas gamtinis karkasas, jo geoeologinis potencialas (patikimo, riboto, silpno, pažeisto, stipriai pažeisto) – jei jis įvertintas planavimo dokumentuose, nurodomos gamtinio karkaso tvarkymo kryptys, numatytos planavimo dokumentuose, aprašomas vietovės kontekstas rajono gamtinio karkaso struktūroje (kai vietovė patenka į gamtinį karkasą);

17.2.3. atliekama bendroji reljefo analizė: aprašomas reljefas (geomorfologinės formos: kalvos, bangos, lygumos ir kt.), reljefo formų pobūdis (kalvotumas, banguotumas, slėniuotumas ir kt.), nurodomi jų morfometriniai rodikliai (šlaitų aukščiai, ilgiai, polinkio kampai), grunto sudėtis;

17.2.4. atliekamas vizualinių kraštovaizdžio savybių vertinimas: apibūdinamas kraštovaizdžio apžvelgiamumas (vertikaliosios ir horizontaliosios erdvinės sąskaidos išraiška), įvardinamos vertingosios estetiškos kraštovaizdžio savybės, identifikuojamos ir aprašomos vietovėje esančios regyklos, jų padėtis svarbiausių objektų atžvilgiu, teritorijos gretimybės, gali būti atliekama kraštovaizdžio vizualinių vertybių fotofiksacija;

17.2.5. įvardinami kraštovaizdžio struktūros elementai, kuriuos būtina išsaugoti nepakeistus;

17.3. hidrologinių sąlygų analizė:

17.3.1. nurodomi teritorijoje esančių upių, upelių, kitų paviršinių vandens telkinių pavadinimai, plotas, debitas, tūris, biologinė įvairovė, apibūdinamos kitos vandens telkinio ir teritorijos hidrologinės savybės: bendras vagos ilgis, pakrantės vingiuotumas, vandens paviršiaus plotas, gylis, nuolydis, vandens lygio svyravimo amplitudė, potvyniai, poplūdžiai, jų tankumas, aukštis, vandens lygio nuosekio laikotarpiai, ledų susidarymas, patvankos rizika ir kt., gruntinio vandens lygis, jo svyravimai, hidrogeologinės vietovės sąlygos – geologinis pjūvis su gruntų filtracijos savybėmis, atmosferinio vandens nutekėjimo sąlygos (užmirkimo, pelkėjimo procesai, šlapynės);

17.3.2. nurodomas paviršiniam vandens telkiniui nustatytos apsaugos juostos ir zonos plotis (jei teritorijoje yra paviršinio vandens telkinių);

17.4. dirvožemio analizė – nustatoma ir apibūdinama dirvožemio sudėtis, struktūra, poringumas, derlingumas, rūgštingumas, spalva, suslėgimas, užterštumo laipsnis ir kt.;

17.5. biologinės įvairovės analizė ir tyrimai – aprašoma vietovės biologinė įvairovė: vietinės rūšys, natūralios buveinės. Jei teritorijoje esama saugomų rūšių, apibūdinami jų ekologiniai poreikiai, nurodomos priemonės, kurios galėtų pagerinti šių rūšių išlikimo sąlygas. Atliekama želdinių inventorizacija ir jų būklės įvertinimas (kartu su gatvės želdiniais, jei vietovė kerta ar ribojasi su gatvėmis) pagal Želdynų ir želdinių inventorizavimo ir apskaitos taisyklės (pateikiama želdynų ir želdinių inventorizavimo kortelė, trumpa želdyno charakteristika);

17.6. urbanistinės struktūros analizė: įvertinamas teritorijos užstatymas, inžinerinės, susisiekimo infrastruktūros objektai, aprašomi teritorijoje esantys pastatai, jų paskirtis;

17.7. gali būti atliekami ir kiti tyrimai, atsižvelgiant į vietovės išskirtinumą – istoriniai, archeologiniai, inžineriniai–geologiniai ir kt.;

17.8. esamos būklės analizės svarbiausios tyrimų išvados grafiškai pavaizduojamos ant ne senesnio kaip 3 metų topografinio plano (M 1:500–2000). Topografinis planas turi būti tikslinamas kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo metu, jei yra naujų objektų, kurie gali turėti įtakos sprendinių parinkimui. Esamos būklės brėžinyje nurodoma: reljefas, hidrografija ir hidrotechnika, augalija, žemės dangos, pastatai ir jų elementai, urbanizuotos teritorijos, lietaus nuotakynas ir drenažas, bendrosios komunikacijos.

18. Atliekant esamos situacijos vertinimą, turi dalyvauti bent vienas specialistas, turintis ne mažesnę kaip 3 metų patirtį kraštovaizdžio tyrimų ir analizės srityje, t. y. ne mažiau kaip 3 metus vykdė kraštovaizdžio morfologinius ir (ar) estetinius, ir (ar) ekologinius, ir (ar) technogeninius, ir (ar) socialinius ar kitus kraštovaizdžio tyrimus.

19. Esamos būklės stadijoje gali būti organizuojamas susitikimas su visuomene, siekiant išsiaiškinti visuomenei svarbius vietovės elementus, vertybes, funkcijas, vykdomos kitos visuomenės įtraukimo veiklos, numatytos visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programoje..

20. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto esamos būklės analizei raštu turi pritarti derinančios institucijos.

21. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcijos rengimo stadijoje parengiamas eskizinis projektas, išreiškiantis pagrindines kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių idėjas.

22. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepciją sudaro:

22.1. grafiškai pavaizduoti pasiūlymų sprendiniai;

22.2. pjūviai per charakteringus vietovei taškus;

22.3. vietovės vizualizacija kontekste;

22.4. projektinius sprendinius pagrindžiantys tekstiniai aprašymai.

23. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcijos grafinių brėžinių rengimui parenkamas toks mastelis, kuris leistų aiškiai išreikšti projektavimo idėjas. Brėžiniai gali būti pateikiami šiais formatais – pdf, jpg, gif, tif, png.

24. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcija turi būti vieša. Apie jos parengimą informuojama savivaldybės interneto svetainėje, atskiri pranešimai išsiunčiami projektą derinančioms institucijoms, seniūnijoms, bendruomenėms, turto savininkams, kurie yra vietovės gretimybėje ar kurių turtui projekto sprendiniai gali turėti įtakos, ir asmenims, kurie yra viešai išreiškę pageidavimą tokią informaciją gauti. Nurodoma, iki kada ir kur visuomenė gali teikti pasiūlymus dėl projekto koncepcijos.

25. Projekto koncepcija turi būti viešai eksponuojama ir ne mažiau kaip po 10 kalendorinių dienų surengiamas viešas projekto koncepcijos svarstymas. Parengiama viešo svarstymo ataskaita, kurioje apibendrinami visuomenės pasiūlymai, nurodoma, į kuriuos pasiūlymus atsižvelgta, kvalifikuotai paaiškinama, kodėl kai kurie pasiūlymai atmesti.

26. Vykdomos kitos visuomenės įtraukimo veiklos, numatytos visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programoje.

27. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto koncepcijai raštu turi pritarti derinančios institucijos.

28. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių konkretizavimo stadijoje parengiami kraštovaizdžio tvarkymo projekto tekstiniai ir grafiniai sprendiniai, parengiama projekto įgyvendinimo sąmata ir techninės specifikacijos (kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo organizatoriui pageidaujant), sutvarkytos teritorijos priežiūros (eksploatacijos) aprašas.

29. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto tekstinius sprendinius sudaro aiškinamasis raštas, paaiškinantis grafinius sprendinius, ir sutvarkytos teritorijos priežiūros (eksploatacijos) aprašas.

30. Numatomi teritorijos tvarkymo sprendiniai turi būti pagrįsti žiniomis apie teritoriją, įvertinantys ekologinius poreikius ir reikalavimus, stiprinantys estetinį potencialą, ekonomiškai racionalūs, atsižvelgiantys į vietovės svarbą urbanizuotos teritorijos erdvinėje struktūroje.

31. Sutvarkytos teritorijos priežiūros (eksploatacijos) apraše numatomi veiksmai ir priemonės, reikalingos nuolatinės teritorijos priežiūros užtikrinimui ir rezultatų ilgaamžiškumo palaikymui. Aprašo turinyje nurodoma: želdinių priežiūros specifiškai ir ypatumai (šienavimas, genėjimas, atsodinimas, tręšimas, laistymas ir kt.), statinių ir įrenginių priežiūros specifiškai (dažymas, atnaujinimas ir kt.), minimalios teritorijos priežiūrai reikalingos lėšos, trumpai aptariama teritorijos priežiūra esant ekstremalioms gamtinėms situacijoms, aptariami kiti individualūs teritorijos kasdieninės priežiūros poreikiai.

32. Patvirtinto kraštovaizdžio tvarkymo projekto grafinius sprendinius sudaro:

32.1. esamos situacijos planas (M 1:500–2000 pasirinktinai nuo teritorijos dydžio);

32.2. pagrindinis kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių brėžinys M 1:500–2000. Jame pateikiama informacija, leidžianti suvokti galutinį sutvarkytos teritorijos vaizdą. Jame tekstu ir grafiniais elementais nurodoma:

32.2.1. tvarkomos teritorijos pavadinimas, adresas, ribos, plotas;

32.2.2. natūralių ekosistemų funkcionavimui palikti, išsaugoti ar atkurti plotai (augalų masyvai, juostos, pavieniai augalai, natūralios dangos, vandens telkiniai);

32.2.3. lietaus vandens surinkimo ir nuvedimo, hidrologinio režimo atkūrimo, lietaus vandens antrinio panaudojimo sprendimai;

32.2.4. reljefo formavimo, šlaitų tvirtinimo sprendiniai (aprašomos siūlomos taikyti priemonės nuo erozijos, nuoplovos ir kt.);

32.2.5. esamos, naikinamos, pertvarkomos ir naujai įrengiamos žemės dangos (natūralios ir dirbtinės);

32.2.6. esamos, naikinamos, pertvarkomos ir naujai įrengiamos urbanizuotos teritorijos (atraminės sienutės, urbanizuotų teritorijų elementai);

32.2.7. paliekami, šalinami, naujai įveisiami želdiniai;

32.2.8. įkarpoje pavaizduojama, kaip teritorija jungiasi su tvarkomos teritorijos gretimybėje esančiais želdiniais, želdynais, takų sistemomis ir pan.;

32.2.9. besiribojantys keliai, gatvės, šaligatviai, takai, stovėjimo aikštelės ir jų dangos;

32.2.10. kiti tvarkomai teritorijai aktualūs erdviniai objektai;

32.3. teritorijos reljefo (sklipo aukščių) planas (M 1:500–2000). Jame nurodoma: reljefas, reljefo elementai (horizontalės, izobatos, reljefo nulinis lygis), esami ir projektuojami aukščiai, nuolydžiai ir lygiai, tvirtinami šlaitai, lietaus vandens nuvedimas, atraminės sienelės, laiptai, esami ir projektuojami takai, jų dangos, privažiavimai, charakteringi reljefo taškai ir kiti elementai. Aprašant reljefo formavimo sprendinius, turi būti paaiškinama, kaip sprendiniai dera su pamatiniu kraštovaizdžio gamtiniu pobūdžiu ir gretimomis teritorijomis, kiek numatoma nukasti, užpilti grunto kubiniais metrais, kokios numatomos priemonės nuo erozijos, nuoplovos, paaiškinami vandens surinkimo ir nuvedimo sprendiniai;

32.4. želdinių planas (M 1:500–2000). Plane sutartiniais ženklais nurodomi paliekami ir šalinami želdiniai, išskirtiniai, vertingi (dendrologiniu, istoriniu, asociatyviniu ar kitais požūriais) želdiniai, perkeliama, persodinami ir naujai sodinami želdiniai, nurodoma, kur atstatomas natūralus augalinis dirvožemio sluoksnis, pateikiama želdinių suvestinė lentelė, kurioje nurodomos želdinių charakteristikos (būklė, aukštis, plotis ir kt.) ir reikalingos želdinių tvarkymo priemonės;

32.5. suvestinis sklipo inžinerinių tinklų planas (M 1:500). Plane nurodomos inžinerinių tinklų trasos, skirtingų dangų plotai ir charakteristikos, aikštelių, laiptų, atraminių sienučių pjūviai ir kitos charakteringos detalės. Esant sudėtingoms sąlygoms – skersiniai profiliai su tinklų išdėstymo schema, sutartiniai ženklai, kiti duomenys;

32.6. kai kuriais (nesudėtingais) atvejais nurodyti brėžiniai gali būti sujungiami į vieną.

33. Grafiškai vaizduojant topografinių erdvių duomenų rinkinius, vadovaujamosi Valstybinės geodezijos ir kartografijos tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

direktoriaus 2000 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. 45 „Dėl techninių reikalavimų reglamento GKTR 2.11.03:2014 „Topografinių erdviųjų objektų rinkinys ir topografinių erdviųjų objektų sutartiniai ženklai“ patvirtinimo“. Sprendinių spalviniai ir grafiniai žymėjimai paaiškinami lentelėse. Tekstiniai ir grafiniai sprendiniai pateikiami kompiuterinėje laikmenoje, galimi dokumentų formatai – pdf, jpg, gif, tif, png. Gali būti pateikiami ir popieriniai kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių variantai.

34. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto derinimo ir viešinimo stadiją sudaro:

34.1. kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių derinimas raštu su:

34.1.1. savivaldybės, kurioje vykdoma veikla, vyriausiojo architektu, kuris įvertina, ar planuojamos veiklos neprieštarauja teritorinio ir strateginio planavimo dokumentuose nustatytiems kraštovaizdžio kokybės tikslams, ar projektas apsvaistytas su visuomene;

34.1.2. Aplinkos apsaugos agentūra, kuri įvertina, ar planuojamos veiklos nedarys neigiamo poveikio kraštovaizdžiui ir gretimoms teritorijoms;

34.1.3. valstybinių rezervatų, valstybinių parkų, biosferos rezervatų direkijomis, jei teritorija yra valstybės įsteigtoje saugomoje teritorijoje arba ribojasi su ja;

34.1.4. Kultūros paveldo departamentu prie Kultūros ministerijos, jei teritorijoje yra kultūros paveldo objektų arba ji ribojasi su kultūros paveldo objekto teritorija, kultūriniu rezervatu, istoriniu nacionaliniu parku, kultūriniu draustiniu;

34.1.5. Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, kai vykdoma etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose veikla;

34.2. suderinto kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių viešinimas savivaldybės tinklalapyje, seniūnijos patalpose;

34.3. viešas pristatymas visuomenei po ne mažiau kaip 10 kalendorinių dienų nuo kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendinių viešo paskelbimo savivaldybės tinklalapyje, seniūnijos patalpose. Viešame pristatyme visuomenei turi dalyvauti projektą derinusių institucijų atstovai;

34.4. atliekamos kitos visuomenės įtraukimo ir informavimo veiklos, numatytos visuomenės dalyvavimo kraštovaizdžio formavime programoje.

35. Kraštovaizdžio tvarkymo projekto tvirtinimo stadijoje suderintas, viešai pristatytas visuomenei kraštovaizdžio tvarkymo projektas patvirtinamas savivaldybės teisės aktu.

36. Patvirtintą kraštovaizdžio tvarkymo projektą sudaro šie dokumentai:

36.1. duomenys apie kraštovaizdžio tvarkymo projekto rengimo organizatorių ir rengėją;

36.2. esamos būklės analizės išvadinis brėžinys ir jo aprašymas;

36.3. grafinius sprendinius pagrindžiantis aiškinamasis raštas;

36.4. grafiniai sprendiniai;

36.5. gauti pritarimai (kraštovaizdžio tvarkymo projekto sprendiniams) iš derinančių institucijų;

36.6. viešo svarstymo ataskaita;

36.7. projekto įgyvendinimo sąmata ir techninės specifikacijos (projekto rengimo organizatoriui pageidaujant);

36.8. sutvarkytos teritorijos priežiūros (eksploatacijos) aprašas;

36.9. kiti dokumentai, nurodyti sutartyje.

IV SKYRIUS

SPECIALIEJI REIKALAVIMAI KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMO IR EKOLOGINĖS BŪKLĖS GERINIMO GAMTINIO KARKASO TERITORIJOSE VEIKLOS ĮGYVENDINIMUI

37. Vykdam kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose veiklą, siekiama įgyvendinti konkrečias kraštovaizdžio formavimo priemones, kurios prisideda prie į gamtinį karkasą (išskirto savivaldybių ar jų dalių bendruosiuose planuose) patenkančių vietovių ekologinės būklės gerinimo, jų funkcijų ir vertybių atkūrimo, išryškinimo:

37.1. ekologinės būklės gerinimo priemonėmis turi būti siekiama:

37.1.1. mažinti kraštovaizdžio fragmentaciją (atskirųjų, priklausomųjų želdynų kūrimas esamų želdynų pertvarkymas, želdinių grupių, juostų įveisimas, stogų, sienų apželdinimas);

37.1.2. pagerinti rūšių išlikimo sąlygas (retų rūšių, vietinės augalijos ir gyvūnijos saugojimas, invazinių rūšių naikinimas (Sosnovskio barščio ir kt.), kraštovaizdžio elementų, svarbių konkrečių rūšių migracijai, suformavimas ar atnaujinimas, esamų želdynų, želdinių grupių tvarkymas, želdinių sveikumo išsaugojimas);

37.1.3. renatūralizuoti, atkurti ekosistemas, natūralius gamtinius procesus (techninių priemonių taikymas, siekiant mažinti sausinamosios melioracijos poveikį, sudaryti sąlygas pelkėdarai, upelių ar jų ruožų, natūralių vandentakų atsistatymui), tvarkyti erozijos pažeistas vietas;

37.2. kraštovaizdžio funkcijų ir vertybių atkūrimo, išryškinimo priemonėmis turi būti siekiama:

37.2.1. gerinti kraštovaizdžio vertybių (kurios įvardintos teritorinio ir (ar) strateginio planavimo dokumentuose ar visuomenė viešų diskusijų metu jas yra išskyrusi kaip turinčias išskirtinę vertę) būklę. Tai apima kraštovaizdžio, atskirų jo elementų išsaugojimą, atkūrimą ir reprezentavimą (gamtinių ir kultūrinių kraštovaizdžio objektų apsauga, reljefo atstatymas ir tvarkymas, panoramų, perspektyvų atvėrimas, estetinės vietovės būklės gerinimas);

37.2.2. sudaryti galimybę visuomenei pažinti ir naudoti kraštovaizdį, pateikti informaciją apie vertybes vietovėje.

38. Veikla turi būti įgyvendinama gamtiniame karkase, ne mažesnėje kaip 2 ha teritorijoje (teritorija gali būti išskaidyta, ne vientisa).

39. Kraštovaizdžio formavimo ir ekologinės būklės gerinimo gamtinio karkaso teritorijose veikla vykdoma į valstybinės reikšmės miškus, valstybinius parkus (išskyrus juose esančius miestus), valstybinius draustinius, rezervatus, kultūros paveldo objektus (išskyrus želdynus – kultūros paveldo objektus ir želdynus, esančius kultūros paveldo objekto teritorijoje) nepatenkančiose teritorijose. Prioritetas teikiamas:

39.1. pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijoms, kurias planavimo dokumentais numatyta konvertuoti į bendro naudojimo, gyvenamąsias ar rekreacines teritorijas;

39.2. į Lietuvos Respublikos upių, ežerų, tvenkinių kadastrą įtrauktų upių, ežerų, tvenkinių apsaugos zonoms ir pakrančių apsaugos juostoms, kuriose pažeistas ar pakeistas hidrologinis režimas ir (ar) morfologinės sąlygos (melioracijos paveikti paviršinio vandens telkiniai, taip pat vandens telkiniai su eroduojamais šlaitais);

39.3. želdynų sistemai ar jos daliai;

39.4. savivaldybių įsteigtiems draustiniams.

40. Teritorijoje vykdoma veikla turi atitikti savivaldybės ar jos dalies bendrojo ar specialiojo plano sprendinius.

41. Tais atvejais kai veikla vykdoma želdyne (atskirajame arba priklausomajame), be šių Metodinių reikalavimų turi būti vadovaujama Želdynų įstatymu ir jį įgyvendinančiais teisės aktais.

42. Aprašant projekto rengimo tikslus ir siekiamus rezultatus, pateikiama: bendras kraštovaizdžio charakterio aprašymas pagal Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendinius, pateikiama atitinkamo brėžinio iškarpa; galiojančių bendrojo ir (ar) specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai su paaiškinimais, kaip jie siejasi su projektu, pridedama jų grafinė ištrauka; trumpai apibūdinama ekologinė vietovės svarba, grafiškai pavaizduojami teritorijos gamtinio karkaso struktūrinių dalių ryšiai su gretimomis teritorijomis.

43. Vykdam su kraštovaizdžio formavimu susijusias veiklas, gamtiniame karkase turi būti laikomasi šių reikalavimų:

43.1. turi būti stengiamasi išsaugoti vietovei būdingas charakteristikas, nepažeisti natūralių kraštovaizdžio struktūrų, ekosistemų;

43.2. iki trečdalis bendro tvarkomos teritorijos ploto (neįskaičiuojant paviršinio vandens telkinių) turi būti paliekama natūralių ekosistemų kūrimuisi, t. y. teritorija ištiesai nekultūrinama, išsaugojami natūralūs kraštovaizdžio formavimosi procesai, natūraliai augantys geros ekologinės būklės želdiniai, atskirose atkarpose paliekami nepakeisti natūralūs vandens telkinių krantai ir kiti natūralūs paviršiai;

43.3. vietovėje želdynų ir želdinių visuma formuojama taip, kad ji jungtųsi su želdynais ir želdiniais, esančiais už tvarkomos teritorijos ribų;

43.4. tais atvejais, kai tvarkomas upės ruožas, tvarkymo darbai vykdomi taip, kad būtų užtikrintas migracijos koridorių ekologinis vientisumas – darbai pradedami ar tęsiami nuo esančios natūralios (ar renatūralizuotos) vietos, vengiama fragmentiško krantų ruožų tvarkymo. Tvarkymo darbai turi apimti ne trumpesnę kaip 1 km atkarpą;

43.5. tvarkant sureguliuotų upių ir jų apsaugos juostų teritorijas, turėtų būti siekiama jas padaryti žaliosiomis jungtimis, padedančiomis išlaikyti ar atkurti aplinkos gyvybingumą, tenkinti migruojančių rūšių poreikius, sujungti biologinei įvairovei reikšmingas teritorijas;

43.6. sausumos teritorijos, esančios šalia upių santakos (upių susiliejimo vietų), turi būti paliekamos natūralios. Konkretus atstumas nustatomas atliekant upės hidrologinio režimo analizę;

43.7. tvarkant paviršinius vandens telkinius ir jų pakrantes, vadovaujamasi Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. D1-1038 „Dėl paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ ir Rekomendacijomis paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 16 d. įsakymu nr. D1-1038 „Dėl paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“, 2 priede nustatytiems reikalavimams įgyvendinti, patvirtintomis Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus 2015 m. balandžio 1 d. įsakymu Nr. AV-83 „Dėl Rekomendacijų Paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. gruodžio 16 d. įsakymu Nr. D1-1038 "Dėl Paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašo patvirtinimo", 2 priede nustatytiems reikalavimams įgyvendinti“;

43.8. turi būti siekiama apželdinti ir išsaugoti želdinius ne mažiau kaip 40 procentų teritorijos (įskaičiuojant esamus želdinius);

43.9. turi būti sodinami daugiamečiai augalai;

43.10. naikinamos invazinės augalų rūšys turi būti įrašytos į Invazinių organizmų rūšių Lietuvoje sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-433 „Dėl Invazinių Lietuvoje organizmų rūšių sąrašo patvirtinimo ir dėl kai kurių aplinkos ministro įsakymų pripažinimo netekusiais galios“. Invazinių rūšių kontrolė ir naikinimas turi būti vykdomas vadovaujantis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“;

43.11. apie ketinimą naikinti invazines rūšis savivaldybės teritorijoje turi būti raštu informuota Aplinkos ministerija;

43.12. vykdant statybinius ir kitus darbus turi būti išsaugomas derlingas dirvožemio sluoksnis. Nukastas dirvožemis panaudojamas apželdinimui, šlaitų tvirtinimui, dirvų pagerinimui arba rekultivacijai;

43.13. neformuojami dirbtiniai statūs šlaitai (statesni kaip 10 laipsnių);

43.14. urbanizuotose teritorijose želdiniai gali būti komponuojami ant sienų, stogų, kitų statinių;

43.15. turi būti numatomi sprendimai lietaus vandens panaudojimui kraštovaizdžio elementų formavimui ir jų priežiūrai;

43.16. siekiant likviduoti estetinę kraštovaizdžio vertę mažinančius objektus (vagonėliai, nenaudojamas statybinis laužas, konteineriai, kiti kilnojami objektai), turi būti bendradarbiaujama su šių objektų savininkais;

43.17. drėgnose, užliejamose ar sunkiai praeinamose vietose vengiama įrengti hermetiškas dirbtines dangas. Vietoj jų gali būti įrengiami mediniai takai, kurie sudarytų sąlygas visuomenei pažinti, apžvelgti vietovės kraštovaizdį;

43.18. vietovėje turi būti įrengiama lauko informacinė sistema, pristatanti vietovės kraštovaizdį ir informuojanti apie ekologines vertybes, kurių išsaugojimui paliekami natūralūs (nesutvarkyti, nesukultūrinti) gamtinio kraštovaizdžio fragmentai. Informacija turi būti pateikiama

prie pagrindinių įėjimų į vietovę ar šalia konkrečių objektų, tačiau visai atvejais ji turi vizualiai derėti su vietovės kraštovaizdžiu – parametrais, spalviniais sprendimais neužgožti vietovėje esančių ekologinių, estetinių kraštovaizdžio vertybių.

44. Taikant priemones nuo erozijos, turi būti laikomasi šių principų:

44.1. tvirtinamos gali būti krantų atkarpos, kuriose ardomi aukštesni kaip 1 metro šlaitai ir (ar) erozija gali būti pavojinga statiniams, įrenginiams. Tvirtinant šlaitus prioritetas teikiamas natūralioms medžiagoms ir būdams;

44.2. akmenimis tvirtinamos tik natūraliai akmenuotų upių krantų dalys;

44.3. stipriai eroduojami aukšti šlaitai gali būti tvirtinami kombinuotais būdais. Akmenų grindinių aukštis turi atitikti slėnio mastelį. Vengiama tiesių linijų ir taisyklingų akmenų mozaikų;

44.4. stabiliose vietose kaip 10 laipsnių medžiais ir krūmais apaugusiuose paupių šlaituose negalima vykdyti žemės darbų, plynai kirti medžių ir krūmų, rauti kelmų. Esant būtinybei šalinti medžius šlaituose, rekomenduojama nerauti medžių kelmų, o juos nupjovus pažeme šlaitus tvirtinti tarp kelmų sodinant Lietuvai būdingų rūšių krūmus su tvirta šaknų sistema;

44.5. siekiant stabdyti šoninę eroziją (meandravimą), natūraliai augančių medžių ir krūmų sistema nekeičiama – paliekami natūraliai augančių medžių kelmai, kurių šaknų sistema natūraliai tvirtina krantus;

44.6. želdinant pertvarkytus upių slėnius sodinami vietinių rūšių augalai, pritaikant juos prie natūralių augimo sąlygų. Svetimžemiai augalai turėtų būti sodinami tik nedideliuose plotuose, nevyrauti;

44.7. toje pačioje atkarpoje vengiama keisti (t. y. tvirtinti, lyginti, žeminti, užpilti) abu upės krantus.

V SKYRIUS

SPECIALIEJI REIKALAVIMAI ETALONINIO (PAVYZDINIO, REPREZENTATYVAUS) KRAŠTOVAIZDŽIO FORMAVIMO VEIKLOS PASIENIO TERITORIJOSE ĮGYVENDINIMUI

45. Veikla įgyvendinama pasienio prieigų kraštovaizdyje, tai yra vietovėje, kuri vizualiai matoma (matymo zona iki 1 km) nuo magistralinių ir krašto kelių (įvardintų 42 punkte), kertančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Tvarkoma vietovė nuo valstybės sienos turi būti nutolusi ne toliau kaip 10 kilometrų.

46. Etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose veikla gali būti vykdoma prie šių krašto ir magistralinių kelių:

46.1. kurie pagal Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą patenka į teritorijas, priskirtas V3H3, V3H2, V3H1, V3H0, V2H3, V2H2, V2H1, V2H0, V1H3 kraštovaizdžio vizualinės struktūros tipams – Panevėžio regionas (krašto kelias 122); Utenos regionas (magistralinis kelias A6); Vilniaus regionas (magistralinis kelias A3, krašto keliai 103, 110), Alytaus regionas (magistralinis kelias A4, krašto kelias 135), Marijampolės regionas (magistralinis kelias A5, krašto kelias 184); Klaipėdos regionas (krašto kelias 167);

46.2. kuriuose prie išorinių Europos Sąjungos sienų (su Rusija, Baltarusija) yra tarptautiniai automobilių kelių pasienio punktai: Tauragės regionas (magistralinis kelias A12), Marijampolės regionas (magistralinis kelias A7), Vilniaus regionas (magistralinis kelias A15).

47. Vykdoma veikla turi atitikti savivaldybės ar jos dalies bendrojo plano sprendinius ir juose numatytus kraštovaizdžio kokybės tikslus, detalizuoti specialųjų, detaliųjų planų sprendinius (jei jie teritorijai yra parengti).

48. Vykdam etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose veiklą, turi būti siekiama didinti pasienio teritorijų ekologinį pilnavertiškumą, estetinį kraštovaizdžio patrauklumą, išnaudoti tranzitinius kelius kraštovaizdžio apžvalgai, jo pažinimui, vietos vertybių pristatymui, prisidėti prie šių teritorijų kraštovaizdžio informatyvumo didinimo (kraštovaizdžio apžvelgiamumo, matomumo didinimas, želdinių apsauga ir tvarkymas, reljefo atkūrimas ir sutvarkymas, informacijos apie kraštovaizdį įrengimas lauko aplinkoje, kitos kraštovaizdžio vizualinės kokybės gerinimo priemonės).

49. Siekiant išvengti fragmentiško tvarkymo ir gerinti estetinę kraštovaizdžio kokybę visame nuo 41 punkte nurodytų kelių matomame kraštovaizdyje, įgyvendinant estetinę kraštovaizdžio kokybę gerinančias priemones, turi būti identifikuotos vizualiai netvarkingos pasienio teritorijos už tvarkomos teritorijos ribų, pateikti pasiūlymai dėl jų estetinės kokybės gerinimo ir bendradarbiaujama su verslo atstovais, privačių objektų ir žemių savininkais dėl pateiktų pasiūlymų įgyvendinimo.

50. Aprašant projekto rengimo tikslus ir siekiamus rezultatus, pateikiama: bendras kraštovaizdžio charakterio aprašymas pagal Nacionalinio kraštovaizdžio tvarkymo plano sprendinius, pateikiamos atitinkamų brėžinių iškarpos; galiojančių bendrojo ir (ar) specialiojo teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai su paaiškinimais, kaip jie siejasi su projektu, pridedama jų grafinė ištrauka; įvardinama, kokius kraštovaizdžio kompleksus, kraštovaizdžio elementus ar bruožus siekiama reprezentuoti, išryškinti.

51. Vykdamas etaloninio kraštovaizdžio pasienio teritorijose formavimo veiklą, turėtų būti laikomasi šių reikalavimų:

51.1. turi būti identifikuoti ir aprašyti vaizdai, formuojantys krašto identitetą (kraštovaizdžio apžvalgai svarbūs taškai, panoramos, perspektyvos), teritorijoje esančios kraštovaizdžio vertybės, atlikta panoramų fotofiksacija. Rengiant aprašymus turi būti nurodyti pagrindiniai kraštovaizdžio kompoziciją formuojantys elementai, įvardintos gamtinės ir kultūrinės dominantės, kiti formantai, masteliškumas, būdingos linijos, spalvos, tekstūros, apžvalgos kampai, asociatyvinės ir kitos vertės;

51.2. turi būti numatytos kraštovaizdžio estetinės kokybės gerinimo priemonės, kurios tuo pačiu didintų kraštovaizdžio individualumą, kompozicinį harmoningumą, prasmingumą, prisidėtų prie vietovės ekologinės pusiausvyros palaikymo ar atkūrimo (atveriamos vaizdingos, vertingos panoramos, palaikoma gera žemės ūkio teritorijų, statinių ir infrastruktūros, želdinių būklė, reguliuojama komercinė reklama, šienaujama, vizualiai agresyvūs objektai dengiami želdiniais, tvarkomos pažeistos teritorijos). Parenkant šias priemones įvertinama, ar jos dera aplinkiniame kraštovaizdyje, atitinka istorinį regiono charakterį, prisideda prie ekosistemų stabilumo palaikymo, jų atkūrimo, paveldo respektavimo, asociatyvių kraštovaizdžio elementų išryškavimo;

51.3. turi būti išryškinti ir išsaugoti ekologiniu, istoriniu, kultūriniu, simboliniu, asociaciniu, memorialiniu požiūriais svarbūs vietiniai kraštovaizdžio elementai (pavieniai medžiai ar alėjos, šaltiniai, upeliai, išskirtinių formų ar kilmės kalvos, akmenys, kryžiai, tvoros, kiti istoriniai ženklai ir kt.), kurie didina kraštovaizdžio vaizdingumą, įsimintinumą;

51.4. turi būti numatytos kraštovaizdžio atpažįstamumą, informatyvumą didinančios priemonės (regyklų, informacinių stendų apie regiono kraštovaizdį, jo vertingąsias savybes įrengimas, mažosios kraštovaizdžio architektūros statinių atnaujinimas ir įrengimas, esamų poilsio aikštelių, viešųjų erdvių pritaikymas kraštovaizdžio respektavimui ir kt.);

51.5. turi būti siekiama projektų kompleksiško – tarpusavyje derinamos investicijos ir priemonės, skirtos kraštovaizdžio estetinės, ekologinės kokybės gerinimui, regiono konkurencingumo, patrauklumo turizmui ir investuotojams didinimui, pastatų, inžinerinės infrastruktūros atnaujinimui, jos funkcionalumo atkūrimui.

52. Regyklos (apžvalgos taškų) įrengimo darbai:

52.1. atliekama apžvelgiamo kraštovaizdžio vertingųjų savybių analizė: nurodoma, kuo stebima teritorija vertinga (imanentiniu, ekologiniu, istoriniu–kultūriniu, ekonominiu, estetiniu ar kt. požiūriais), nurodomos kraštovaizdžio individualios savybės ir vertingų kraštovaizdžio komponentų rodikliai: reljefas – mastas ir pobūdis, aukštis, matomi specifiniai dariniai; vandens telkiniai – mastas ir pobūdis, dydis, darinių gausa; želdiniai – aukštis, rūšinė sudėtis, erdvinė struktūra, darinių gausumas (pvz., ištisiniai miško plotai, pavieniai želdiniai, želdinių grupės ir pan.); statiniai – dydis, erdvinė struktūra, statinių tipai, darinių gausumas, istorinė–kultūrinė reikšmė, naudojamos medžiagos, apželdintų ir užstatytų plotų santykis (kokios teritorijos vizualiai vyrauja);

52.2. parengiamas bendras regyklos aprašymas – regyklos adresas, bendras pavadinimas, fotografavimo taško koordinatės, absoliutinis aukštis virš jūros lygio, trumpa matomo kraštovaizdžio charakteristika, stebimos panoramos kryptis pasaulio šalių atžvilgiu;

52.3. atliekama nuo regyklos atsiveriančio vaizdo profesionali fotofiksacija (pažymima, kada, kokią valandą fotografuojama, kokios oro sąlygos, fotografavimo aukštis ir kryptis);

52.4. suformuojama ir įrengiama apžvalgos aikštelė. Esant galimybei šios aikštelės įrengiamos prisitaikant ir išnaudojant teritorijoje jau sukurtą inžinerinę ir susisiekimo infrastruktūrą;

52.5. įrengiami priėjimo takai (jei nėra įrengtų esamų takų);

52.6. įrengiami informaciniai stendai panaudojant regyklų aprašomąją, grafinę ir vaizdinę (fotografinę) medžiagą. Informaciniai stendai įrengiami taip, kad vizualiai derėtų su vietovės kraštovaizdžiu – parametrais, spalviniais sprendimais, neužgožtų vietovėje esančių ekologinių, estetinių kraštovaizdžio vertybių.

53. Rengiant etaloninio kraštovaizdžio formavimo pasienio teritorijose kraštovaizdžio tvarkymo projektus, rekomenduojama naudotis Aplinkos ministerijos išleistais leidiniais: Kraštovaizdžio formavimo gairėmis valstybiniam keliams ir geležinkeliams, Vizualinės taršos gamtiniam kraštovaizdžio kompleksams ir objektams nustatymo metodika, Želdynų ir želdinių tvarkymo metodika.

Papildyta priedu:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

Kraštovaizdžio ir biologinės
įvairovės išsaugojimo 2015–2020
metų veiksmų plano
4 priedas

**EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS NATŪRALIŲ BUVEINIŲ NACIONALINIAI
APSAUGOS TIKSLAI**

Eil. Nr.	Buveinės pavadinimas	Siekiamas išsaugoti buveinės plotas, ha	
		iš viso šalyje	iš jo BAST tinkle
1	1130 Upių žiotys	7611	7449
2	1150 Lagūnos	31963	30893
3	1170 Rifai	46104	18819
4	2110 Užumazginės pustomos kopos	205	138
5	2120 Baltosios kopos	824	509
6	2130 Pilkosios kopos	846	659
7	2140 Kopų varnauogynai	56	56
8	2170 Kopų gluosnynai	22	16
9	2180 Medžiais apaugusios pajūrio kopos	4805	1897
10	2190 Drėgnos tarpkopės	33	31
11	2320 Pajūrio smėlynų tyruliai	60	60
12	2330 Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės	464	178
13	3130 Mažai mineralizuoti ežerai su būdmaginių augalų bendrijomis	357	313
14	3140 Ežerai su menturdumblių bendrijomis	9788	7969
15	3150 Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis	4423	2486
16	3160 Natūralūs distrofiniai ežerai	1785	1171
17	3190 Gipso karsto ežerai	15	10
18	3260 Upių sraunumos su kurklių bendrijomis	1081 ¹	953 ¹
19	3270 Dumblingos upių pakrantės	22	19
20	4030 Viržynai	926	674
21	5130 Kadagynai	100	80
22	6120 Karbonatinių smėlynų pievos	151	33
23	6210 Stepinės pievos	2619	618
24	6230 Rūšių turtingi briedgaurnai	186	73
25	6270 Rūšių turtingi smilgynai	21996	2067
26	6410 Melvenynai	560	167
27	6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai	1678	482
28	6450 Aliuvinės pievos	14198	5913
29	6510 Šienaujamos mezofitų pievos	31169	5101
30	6530 Miškapievės	894	87
31	7110 Aktyvios aukštapelkės	12395	11460
32	7120 Degradavusios aukštapelkės	6125	3337
33	7140 Tarpinės pelkės ir liūnai	6432	3494

34	7150 Plikų durpių saidrynai	142	140
35	7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės	384	198
36	7210 Žemapelkės su šakotąją ratainyte	78	73
37	7220 Šaltiniai su besiformuojančiais tufais	16	12
38	7230 Šarmingos žemapelkės	938	589
39	8210 Karbonatinių uolienų atodangos	11 ²	2 ²
40	8220 Silikatinių uolienų atodangos	39 ²	16 ²
41	8310 Olos	1 ²	1 ²
42	9010 Vakarų taiga	56826	21455
43	9020 Plačialapių ir mišrūs miškai	16154	3658
44	9050 Žolių turtingi eglynai	29647	6399
45	9060 Spygliuočių miškai ant fluvioglacialinių ozų	795	311
46	9070 Medžiais apaugusios ganyklos	437	177
47	9080 Pelkėti lapuočių miškai	51331	15488
48	9160 Skroblynai	14528	4647
49	9180 Griovų ir šlaitų miškai	8128	2791
50	9190 Sausieji ąžuolynai	259	50
51	91D0 Pelkiniai miškai	49422	27160
52	91E0 Aliuviniai miškai	28058	6253
53	91F0 Paupių guobynai	278	134
54	91T0 Kerpiniai pušynai	7186	2017

¹ - pateiktas buveinės ilgis kilometrais

² – pateiktas buveinių skaičius vienetais

Papildyta priedu:

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas

Nr. [D1-181](#), 2016-03-14, paskelbta TAR 2016-03-16, i. k. 2016-04960

Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. D1-12 „Dėl Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas

Nr. [D1-244](#), 2016-04-11, paskelbta TAR 2016-04-12, i. k. 2016-08682

Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2015 m. sausio 9 d. įsakymo Nr. D1-12 „Dėl Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“ pakeitimo